

Vi Mänskor

Nummer 2-98, 40:-, Tidningen med ett radikalt kvinnoperspektiv



Tema: All världens kvinnor

Afrikaporträtt

Resan till Kuba

De nya feministerna

Recept. Om böcker. Dikter m m

"Hade det inte varit bättre att skicka pengarna som er resa hit kostat till behövande kvinnor här i Sydafrika?"

Så frågade en manlig biståndsarbetare oss kvinnor som kommit från Sverige för att möta kvinnor i Sydafrika. Jag tillät mig svara att det kändes som en föråldrad och mycket manlig fråga. Att vi kvinnor faktiskt kommit längre i vårt tänkande vad gäller bistånd, utveckling, behov av möten och av ömsesidigt stöd. Och detta har skett genom alla internationella kvinnokonferenser och möten. Jag vet, jag vet, majoriteten av världens kvinnor har inte den möjligheten, ännu. Men de som får privilegiet får också ett ansvar att förmedla de förvärvade kunskaperna, insikterna, informationen, så att vårt kvinnonätverk som spinner runt världen kan bli tätare och tätare. En nygammal insikt vill jag meddela direkt: Ju mer jag reser, ju fler kvinnor jag träffar från olika delar av världen, ju mer inser jag att vi är lika i våra tankar och drömmar, i våra relationer, ja i allt väsentligt som utgör livet och hur det kan levas. Ett axiom kanske? Men all politisk praktik går ännu stick i stäv med denna insikt. Mobben, uppgedd därtill av maktfullkomliga - egentligen rädda - despoter, betar sig likadant. "Whites only" står det fortfarande, numera osynligt, på väggarna i Johannesburg, i Pretoria...

En kvinna från Zimbabwe, på väg tillbaka till Tyskland och sin tyske make, berättar på flyget att hon för första gången vågade mellanlanda och vistas en hel dag i Sydafrika. Men hon hade varit genomsvevrig hela tiden och väntade sig att bli arresterad när som helst. Varför? "Ja, jag är ju svart..." Vid förhöret inför sanningskommissionen sa kommendanten Philipus Kloppers på frågan om han inte såg att det var barn, en trettonåring och en nioåring, bland dem han mördade. Nej, det såg han inte. De var svarta. Ja, det är skakande. Det är apartheidens förvridna ansikte. Sydafrika kravlar sig med möda upp ur det mörkret just nu. De svarta med en övermänsklig ansträngning att förlåta. Men även av de vita krävs mycket av insikt och förändring. Om det lyckas, om de kan finna den gemensamma mänskliga värdigheten, då finns det hopp även för oss andra. Ett hopp att de upphaussade, påstadda olikheterna, som tas som intäkt för att behandla och värdera människor så olika, så småningom kan blekna bort. Och vi alla kan ingå i jämlikhetens förlovade land.

Att frågan som ställdes av biståndsarbetaren redan känns förlegad, är ett gott tecken, tycker jag. Naturligtvis finns oändliga behov i Sydafrika och annorstädes, men Godhetsstämpeln som vi satt på oss själva och Ömkansstämpeln vi satt på dem, den håller på att tvättas bort. Vi möts öga mot öga, olika till utseende, men jämlika inför varandra.

Erni Friholt



Bild: Gösta Axelsson

*Omslagsbild:
Ditte Johansson
Baksida:
Peter Lloyd*



Nr 2 1998 - Årgång 51

Redaktionsadress:

Linnégatan 21B
413 04 Göteborg
Tel: 031 - 42 28 94
Fax: 031 - 14 40 28

Ansvarig utgivare:

Aase Bang

Redaktion:

Aase Bang, Laila Carlsson
Erni Friholt, Zaida Hagman,
Viran Henriksson,
Ditte Johansson, Eva Wikman

Layout: Laila Carlsson,

Ditte Johansson

Prenumeration:

4 nr/år 150 kr
Donationer
och gåvor
Postgiro: 90 24 - 1

Skriv till oss!

Vi välkomnar alla bidrag, men
kan tyvärr inte betala några
arvoden.

Nästa nummer utkommer:

September

Manusstopp:

1 Augusti

Tryck:

Länstryckeriet i Göteborg

Innehåll:

Afrikaporträtt Erni Friholt	4
Hur är det att vara tjej i Nicaragua? Sofia Sanchéz	8
Ducuale Grande: Krukmakarbyn Sofia Sanchéz	10
Tankar och intryck från mitt livs resa Elsmari Rådström	12
Vägen till jämställdhet är stängd Monique Etienne	16
New Age en gyllene tidsålder eller... Aase Bang	18
Dikter	20
Det som krokigt skall bli... Kjersti Scheen	22
De nya feministerna Lina Stålberg	24
Hur går det med jämställdheten Lisbeth Ernbrink	26
Redaktionens favoriter	28
Folkaktion mot Pornografi Laila Carlsson	30
Om Böcker	32
Notiser	34
SKV-sidor	36
Tävling	38

Afrikaporträtt



Claudia

Ethundratio barnröster klingar emot oss. De sjunger om sitt vackra land, Namibia. Platsen ligger i utkanten av huvudstaden Windhoek i ett litet hus som ägs av Claudia och hennes man. Efter en timme tillsammans med Claudia och barnens stim och stöj omkring oss känner vi besökare oss helt snurriga. Finns det sådana kvinnor i verkligheten? Claudia berättar hur hon fick idén till att starta ett dagis hemma hos sig.

"Runtomkring oss bor mest hemarbetare, dvs familjer och många ensamstående mödrar som städar, tvättar, lagar mat m m hos rikare familjer. De har mycket låga inkomster och deras barn får springa vind för våg. Det förekommer också mycket våld i området. Och sjukdomar, aids framförallt. Häromåret blev två små barn våldtagna alldeles här i närheten." Claudia pekar ut riktningen.

"När jag ser ett ensamt övergivet litet barn måste jag bara ta hand om det. Myndigheterna är tyvärr inte särskilt angelägna", säger Claudia. Hon fick avslag på sin ansökan om lån för att kunna bygga ut huset och kunna ge plats till flera barn. I fem år hade hon arbetat utan stöd när hon fick sin första donation. "Jag var i himlen", strålar Claudia. Föräldrarna betalar en viss avgift som varierar efter deras betalningsförmåga. "Har de ingen möjlighet att betala tar jag ofta barnen ändå. Vilken mor kan säga nej?", undrar Claudia.

Utöver sina egna fem barn har hon också ett stort sådant, nämligen hennes man. För två år sedan råkade han ut för en svår trafikolycka som gjorde honom delvis förlamad och skadade hjärnan allvarligt. Han minns nästan ingenting och kan knappt tala. Två ord återkommer han ständigt till: Moskva och Turin, där han en gång studerat när han var aktiv i facket. Claudia klappar honom kärleksfullt och förklarar att han nu kan klara toalettbestyren alldeles själv. Det går

framåt. Var tar denna lilla människa sin kraft ifrån? När vi frågar henne om framtiden och hennes drömmar säger hon utan att tveka att hon mest av allt önskar sig en möjlighet att köpa mer mark. "Så att jag kan få plats för alla mina barn. De är ju landets framtid".



Claudia

Hilda

När taxin letat sig fram till Hilda Wigetts hus i utkanten av Johannesburg en lördag eftermiddag har hon just kommit tillbaka från arbetet på advokatbyrån. Tung och trött sjunker hon ner i stolen.

"Många av kvinnorna som söker mig kan bara komma på en lördag", säger hon. Och att hon då ställer upp är självklart. Ty sådan tycks hon vara, Hilda Wigett, snart 60 år. De flesta av dessa år fyllda av kamp mot apartheidregimen i hopp om en bättre framtid. Ja, vi har ett politiskt medvetet folk, svarar hon på min fråga. Vi har fått erfara apartheidpolitiken på vår egen hud.

Berättelsen om hennes eget liv, återgiven också i en bok av Annika och Erik Lysén, är av det mera bisarra slaget. Själv säger hon att hon är bara en av många som kan berätta liknande sorgliga historier.

Hilda växte upp hos farmor och farfar i Natalprovinsen. Farmor hade varit slav på en boerfarm. De djupa ärren på hennes rygg vittnade ännu om den tiden. Hilda var fylld av hat mot de vita. Hon var med när hennes mor blev slagen av en vit farmare till häst bara för att de gick över hans ägor. Mor springer, han rider efter henne och slår. Hon har ingen chans. "Det gjorde ett outplånligt intryck på mig och präglade min syn på de vita för lång tid framöver", säger Hilda.

Vändpunkten kom så småningom, när en amerikansk missionär tog sig an henne och gjorde det möjligt för henne att gå i skola. Men även på missionsstationen härskade apartheid. Hon fick sova under bordet i köket, dricka ur egen mugg och tvätta sig ute på gården i stället för i badrummet. Hatet höll i sig.

Hilda utbildade sig till lärare och gifte sig därefter med Mr Wigett. Vilket visade sig vara komplicerat, eftersom herr Wigett var färgad. (Färgad kallas en person som har både vita och svarta personer i sina släktled bakåt). Den färgade prästen ville inte viga paret, eftersom Hilda var svart, den svarte prästen av samma skäl, fast tvärtom. Till slut var det en vit präst som vigde dem. Men var skulle de bo? Inga färgade var tillåtna att bo i de svarta områdena. Herr Wigett ville omklassificera sig till svart. Det gick inte för hans hud var för ljus. När de till slut bosatte sig i Eldorado Park, den största färgade förstaden i Johannesburg, kunde de aldrig känna sig säkra. Apartheidpolitiken tillämpades hårdare och hårdare i slutet på 60-talet. Polisen jagade de svarta ända in i sängkammaren. Hilda fick ofta gömma sig under sängen när polisen gjorde razzior.

Värst var det för barnen, som hade hunnit bli tre till antalet och var klassificerade som färgade. De var jämt rädda att mor skulle bli arresterad. "När en norsk missionär tog sig an mitt fall, fick jag till slut ett papper på att jag nu var färgad", berättar Hilda. Frid och fröjd nu? Ack nej.



Hilda Wigett

Till lärarseminariet i Soweto där hon undervisade då, kom ett brev från myndigheterna att hon skulle avskedas, eftersom ingen färgad fick undervisa svarta i skolan. Men i en färgad skola fick hon heller inte undervisa, eftersom hon inte hade en färgad utbildning...

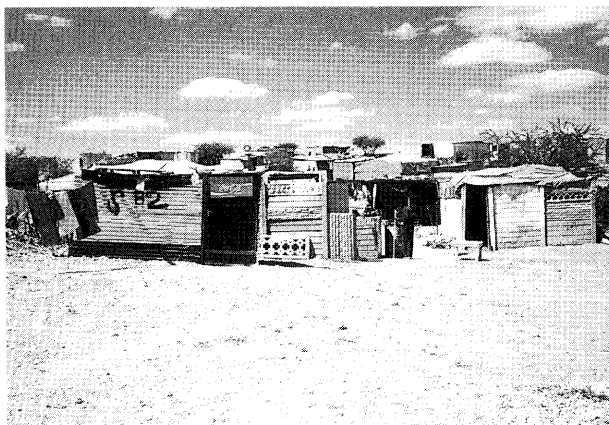
Så dök en möjlighet upp att bli rektor för en privat katolsk skola. Hilda fick tjänsten. "Äntligen kunde jag känna mig som en vanlig människa", konstaterar hon. Det var på 80-talet och kampen mot apartheid intensifierades. Liksom förtrycket. Alla deltog aktivt i kampen. Skolan var med på alla bojkotter.

Till slut tyckte Hilda att det blev lite väl mycket. Det fanns knappt någon tid för undervisning. "Vi kom då överens om vilka bojkotter vi skulle delta i och vilka vi skulle strunta i", berättar hon. Men det var en våldsam tid. Eleverna blev jagade av polisen, de fick gömma sig, även hemma hos Hilda. Och de var misstänksamma mot



varandra. En gång högg de ihjäl en kamrat framför ögonen på rektorn. Studenterna hade misstänkt honom för att vara tjallare. Då förstod Hilda att även hennes eget liv var i fara. Hon kunde misstänkas för att hindra kampen genom att skolan inte deltog i alla bojkottaktioner. Hilda sa upp sig. Hon återvände till sina egna studier. Det blev juridik, ett ganska självklart val efter alla upplevda orättvisor. Nu driver Hilda Wigett en egen advokatbyrå. "Vilka söker din hjälp idag, Hilda?" frågar jag. "De flesta av mina fall är misshandlade kvinnor. Det härskar ett utbrett våld i samhället. Inte konstigt förstås, vi har ju vuxit upp med våldet som vårt dagliga bröd. Idag tillkommer nya frustrationer. Arbetslösheten är skyhögt och ingen snabb lösning på otaliga svåra problem i sikte. Männen slår ofta i desperation, både sina kvinnor och barnen", svarar hon. Det är WAWA (org. Kvinnor mot Kvinnomisshandel) som skickar kvinnorna till Hilda. WAWA gör ett föredömligt och tålmodigt arbete, säger hon. "Jag springer mellan domstolen, polisen och kvinnornas tillflyktsort, som WAWA ordnat för dem. Jag försöker övertyga dels polisen att de måste ta kvinnornas anklagelser på allvar, dels ge kvinnorna mod och styrka, så att de övehuvudtaget vågar göra en anmälan. Sedan bistår jag kvinnorna vid medlingen, eller i domstolen, om det nu kommer så långt. Lagen mot våld inom familjen och skydd för barnen är helt på vår sida". Hilda medger att en viss modfällighet griper henne då och då. Framförallt är det polisbrutaliteten som oroar henne. Hon förstår kvinnorna som inte vågar anmäla misshandeln till polisen. För detta kan bli ännu värre: De kan bli både slagna och våldtagna på polisstationen. "Mera upplysning, mera skolning av polisen behövs", säger Hilda. Och det finns på sina håll. Men behoven och utmaningarna är enorma. "Men inte kan vi ge upp idag, när vi har kämpat så länge. Nu äntligen har vi chansen att i frihet arbeta för ett rättvisare Sydafrika". Det blir slutorden från Hilda Wigett, stark och modig kvinna i dagens Sydafrika.

* Annika & Erik Lysén: "Jotham den rättslöse lantarbetarens son och nio andra livsporträtt i Sydafrika. Utgiven av DIAKONIA 1993



Ben Amathila

Ben

Vi ses i det fria Namibia, brukade vi säga till varandra, då i Stockholm för en sådär 25 år sedan.

Ben var SWAPOs representant i Norden då och hans land inbegriper i våldsamt uppror mot ockupationsmakten Sydafrika. Nu har Namibia varit fritt i åtta år, och nu kom jag äntligen på besök. Ben Amathila hade hunnit bli kommunikationsminister i SWAPO-regeringen. En måndag morgon klocka 8 pressade han in ett möte i sitt täta arbetsschema.

Han var sig förvånansvärt lik. Samma lågmälda samtals-ton, samma eftertänksamma frågor och svar. Med värme minns han Sverige - det var den bästa tiden i mitt liv Erlander, Anna-Greta Leijon....

"Igår kväll, vi höll på till 22.30, led jag ett smärtsamt nederlag i parlamentet...." berättar han om sitt dagliga arbete, "En kommission skulle tillsättas för att förbereda regionalvalen i december. Alla tre kandidaterna var män, från mitt eget parti. Vår uttalade policy är dock jämställdhet i politiken, och SWAPO framstod i mycket dålig dager. Så jag föreslog att vi skulle byta ut en av männen mot en kvinna från oppositionen. Våra egna kvinnliga ledamöter teg som muren. Vad säger ni om det?" Är du en bondfångare nu Ben, tänker jag. Vill du framställa dig som en sann företrädare för "zebrarandigt", som varannan damernas kallas i Namibia? Bara för att du vet att vi kommer från Kvinnorådet?

Men på kvällen ser jag på nyhetssändningen på Namibias TV. Där återges hela den heta jämställdhetsdebatten. Nästa dag återfinns den också i en stor tidningsartikel på första sidan. Jämställdhet mellan könen är dagens lösen i Namibia. På högsta ort, iallafall.



Kristina

När Kvinnorådet för Internationellt Bistånd (KIB) anträdde sin resa till Södra Afrika hade vi också Sveriges kvinnliga ambassadörer i tankarna.

I Zambia heter hon Kristina Svensson, f d lärare från Värmland, parlamentsledamot och tidigare FN-medlare i Ruanda, en kort tid också ordförande i KIB. Ett hjärtligt välkomnande fick vi och kastades direkt in i spännande möten med Zambias kvinnor och kvinnoorganisationer. Kristina tycks känna dem alla och alla känner Kristina. "Det bästa som hänt hos här i Zambia", som någon uttryckte det. Kontaktnätet hon skapat på kort tid är överväldigande. Kristina har ambitioner att få till stånd befruktande möten mellan kvinnor från alla skikt i samhället: politiker, gräsrotter, företagare, kvinnogrupper på landet.

"Nyss hade vi ett seminarium med ett stort antal deltagare, affärskvinnor med kvinnor på gräsrotsnivå. Det kändes som hemma på 70-talet, livligt, kreativt, roligt", berättar hon. När vi åker till byn Magoye i Södra Provinsen, till ett projekt som Women for Change stöder, följer Kristina med. Vi får alla ett fantastiskt mottagande av hundratalet tjoande, sjungande och dansande kvinnor, män och barn.

I pausen bjuder Kristina oss till bilarna där hon plockar fram och fördelar smörgåsar och dricka, kaffe och bullar-

som en riktig stormorsa. Jag vågar betvivla att en manlig ambassadör ens skulle tänkt tanken. Ja, Kristina är toppen. Hon vet vad hon vill, hon har resurserna, hon har en del makt och hon använder sig av den.

Text och bild: Erni Friholt



Kristina Svensson

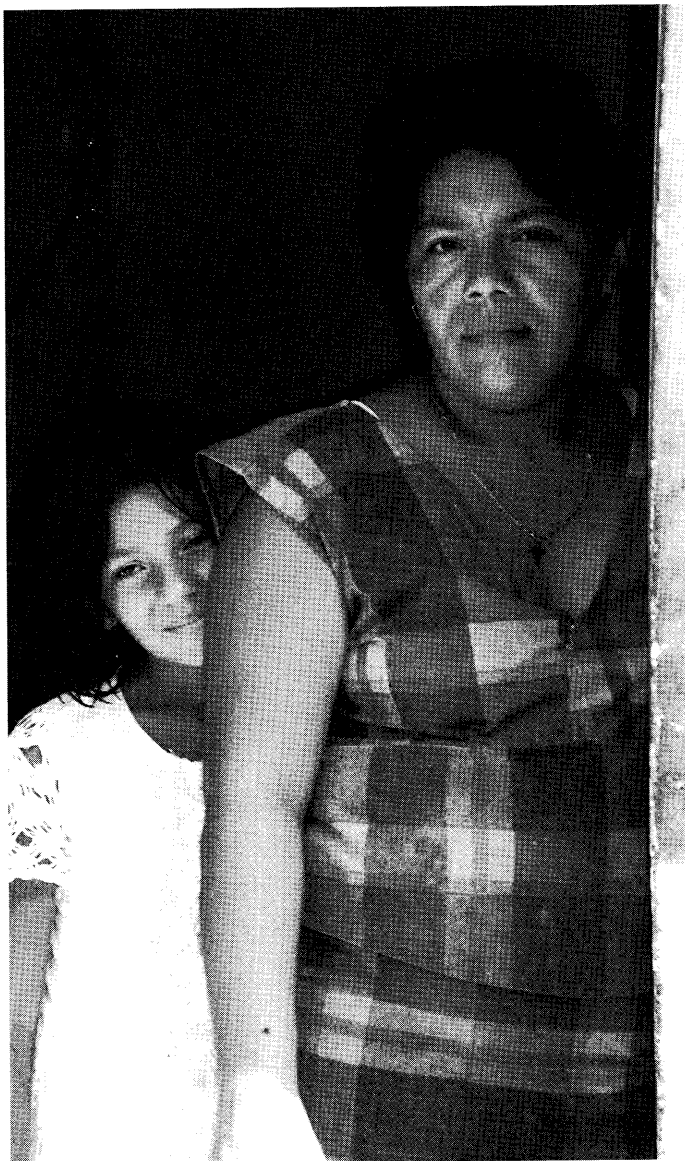


Bild: Kari Fjällström

Hur är det att vara tjej i Nicaragua?

När en kvinna föder ett barn frågar man alltid om det blev en pojke eller en flicka. Om hon svarar att det blev en flicka säger man: "Vad bra, nu har du någon som kan hjälpa dig att tvätta, diska och passa hemmet." Och om frågan ställs till pappan säger man: "Nu har du någon som kan tvätta dina byxor".

Så är det att föda en flicka i Nicaragua. Det är som om flickorna föds för att ta hand om hushållsarbetet. Andra tycker att det är mycket besvär att ha flickor, med tanken på hur samhället betraktar dem. "Vänta tills hon blir stor, då kommer ni att få mycket bekymmer". Flickorna får inte göra vad de vill.

De kan inte vara ute och festa sent på kvällen. Om de gör det börjar man prata illa om dem. Mammorna brukar säga att man måste ta hand om sina flickor mycket väl för att undvika att de får dåliga vanor, de menar att de kan bli med barn eller att de kan hamna i prostitutionen.

"Man kan inte släppa sina flickor fria". På skoj säger mammorna: "Det är bra att mina flickor är fästade med ett kort band så att de inte kan gå så långt". Med dessa fördomar växer tjejerna upp. Kvinnorna har genom tiden kämpat hårt för att förändra samhällets inställning.

Nicaragua är ett land med machotradition. Kvinnorna tar ansvar för hemmet då de ofta blir övergivna av sina män. På landsbygden finns många kvinnor som är ensamstående med sina barn. Barnens fäder har lämnat dem och eftersom de inte betalar något underhåll till sina barn så måste kvinnorna jobba för att försörja familjen medan mannen kan ha frihet att ha flera kvinnor och barn med dem.

Kvinnor som sedan också blir övergivna. På 70-talet var det många kvinnor som kämpade mot diktator Somoza i det sandinistiska upproret. Flera av dem var analfabeter och de såg sina barn dö av undernäring. Därför var det många kvinnor som integrerade sig i kampen mot Somoza för att kunna ge sina barn ett bättre liv.

Många av dessa kvinnor fick möjlighet att lära sig läsa och skriva under alfabetiseringskampanjen som sandinisterna genomförde i början av 80-talet. Deras barn kunde gå i skolan och många barn kunde t o m studera på universitetet.

Under sandinisternas tid fick kvinnorna en identitet och de kunde yttra sig med större frihet. De lärde sig att män och kvinnor är jämlika och har samma rättigheter. De deltog aktivt i de olika organisationerna, bland annat i armén. Men det var inte heller lätt för dem. De kämpade alltid för att bli accepterade av mannen och vinna respekt i ett samhälle som domineras av män.

1990 vann en kvinna, Violeta Chamorro, valet i Nicaragua. Då trodde flera kvinnor, särskilt mödrar, att Chamorro skulle jobba mycket för kvinnornas rättigheter. Men med Violeta kom de gamla konservativa inställningarna om kvinnans roll. Chamorro sade en gång att "kvinnorna måste vara hemma och ta hand om sina män och barn eftersom familjens enhet är viktig i samhället". Chamorros agerande mot kvinnornas kamp gjorde att flera kvinnoorganisationer protesterade.

Nu har Nicaragua en liberal regering. Kvinnorepresentationen i parlamentet är bara 10 procent i jämförelse med de 30 procenten som fanns på 80-

talet. Fattigdomen har ökat enormt och den har påverkat familjernas ekonomi hårt. Prostitutionen har också blivit stor bland tjejer och barn. Många kvinnor blir sexuellt trakasserade på sina arbetsplatser och av rädsla för att förlora sina jobb anmäler de inte sin chef eller arbetskamrat.

På landsbygden finns många kvinnor som inte har möjlighet att få kredit av bankerna och de flesta kvinnokoperativ som startades under sandinisternas tid är upplösta nu. Därför är det mycket svårt för dem att försörja sin familj och många av dem är tvungna att lämna sina byar för att söka jobb som städerskor eller få något annat hushållsarbete i de stora städerna.

Detta betyder att många barn även måste lämna sina klassrum för att följa sina mödrar till stan. Den nya regeringen har försökt att bilda ett nytt ministerium "familjeministeriet". Det här ministeriet skall ta upp de gamla värderingarna om familjen som fanns på 70-talet. Familjen är den som är inom äktenskapets ram. Det som är utanför kan inte betraktas som en familjeenhet. De vill inte heller att ungdomarna får lära sig om sex och preventivmedel.

Ministeriet kommer att direkt påverka kvinnornas frihet och rätt att bli respekterade. Utbildningsministeriet har genomfört en ny kurs i skolan som handlar om etik och moral. Syftet är att barnen ska lära sig skämmas för allt som samhället tycker är mot "samhällets principer".

I föl protesterade flera kvinnoorganisationer mot det och det verkar som att de lyckats stoppa regeringens ambitioner. Nu finns det ett kvinnoätverk som 1996 lyckades få igenom en lag som ger kvinnorna möjligheter att anmäla våld och övergrepp i hemmen. Det finns ett kvinnohus dit misshandlade och arbetslösa kvinnor kan gå för att få stöd.

Det finns också en polisstation med enbart kvinnliga poliser där kvinnorna kan anmäla misshandel. Ett annat problem som finns i Nicaragua idag är att många unga flickor mellan 13-15 år blir gravida. De får inte sexualundervisning i skolan och det är svårt för dem att köpa preventivmedel.

Okunnigheten om oskyddade samlag är stor och männen respekterar inte kvinnorna. Trots att de är medvetna om risken att kvinnan blir gravid, tvingar man dem att ha samlag. Man får inte glömma att det finns män som står på kvinnornas sida, men de drabbas också av samhällets övergrepp eftersom de ofta blir utpekade som homosexuella. Orättvisor och fördomar är två saker som kvinnorna måste bekämpa varje dag.

Många starka kvinnor fortsätter sin kamp mot fördomar och har i liten skala förändrat samhällets mentalitet gentemot kvinnorna.

Vi är starka och stolta över att vara kvinnor.

Sofía Sánchez

Bild: Sofía Sánchez





Bild: Torbjörn Björkman

Ducuale Grande: Krukmakarbyn

Condega ligger ca fyra mil från Estelí i norra Nicaragua. Namnet kommer från nahuatl och betyder "ett folk av krukmakare".

Staden är omgiven av stora berg som på 70-talet var gömställe för de många ungdomar som lämnade sina klassrum för att bli gerillasoldater under kriget mot Somoza. Condega och byarna runt omkring är idag kända för sin organisering och för invånarnas stolthet i att vara sandinister. Sandinisterna har haft makten här sedan 1979. En av de mest kända byarna är *Ducuale Grande*. Här bor många krukmakare som idag har gett Ducuale Grande stor berömmelse för sin keramik. Byn är pittoresk och ligger bland kullar och majsält.

För att nå Ducuale Grande lämnar man Panamerikanska huvudvägen strax norr om kilometerstolpe 187. Därifrån är det ungefär tre kilometer till byn. När man kommer fram till byn kan man se de små husen som är byggda av lera och med tak av tegel som invånarna själva tillverkar. Men det viktigaste i Ducuale Grande är keramikverkstaden som grundades av 15 kvinnor från byn. De tillverkar bl a kopior av olika keramikföremål som hittats

i trakten. Enligt kvinnorna kommer föremålen från indiagravar som man har upptäckt i de egna trädgårdarna, t ex när man grävt latriner. Man kan se exempel på keramiken i Condegas arkeologiska museum. Samlingarna innehåller avgudabilder, indianska rökelsekar, stensulpturer, olika fossil och fragment av indianredskap med människoliknande figurer.

Dessa mönster använder kvinnorna från Ducuale Grande i sin keramik. Kvinnorna säger att de lärt sig keramikkonsten från sina förfäder. De tillverkar allt från enkla krukor till stora vaser. Det har här länge varit en tradition att göra egna krukor att koka bönor i och s k *comales* som används för att baka tortillas. Materialen som används är rödlera, vitlera, havsstenar och grus från flodbäddar. Arbetsprocessen tar ungefär två veckor och enligt kvinnorna krävs den långa tiden för att ge keramiken bra kvalitet. Man har förbättrat tekniken och keramiken är mycket populär.

Idag arbetar mer än 40 kvinnor i ett kooperativ. De har fast lön och försäljningen ger även ett visst överskott, vilket har hjälpt kvinnorna att kunna försörja sina familjer. Kvinnorna arbetar gemensamt i den lilla verkstaden. Samarbetet fungerar bra och de visar stor respekt för varandras arbete. Kooperativet har gjort kvinnorna mer självständiga. Solidariteten har funnits mellan dem hela tiden och har även kunnat hjälpa andra kvinnor i området.

Sofía Sánchez

Indien:

Andhra Pradesh i södra Indien är en av de geografiskt största delstaterna med en befolkning på ca 70 miljoner. Här har man med hjälp av världsbanken startat aktionsplaner för kvinnornas situation.

Sedan 1953 finns ett särskilt "departement för kvinnornas utveckling och barnens välfärd". Aktionsplanerna innehåller utbildning på olika nivåer, även yrkesinriktad, till program som rör hälsa, mat, näring och ekonomiska program av olika slag samt även hjälp att starta eget företag. Resultatet av arbetet har inte alls nått önskad nivå. Det har varit svårt att nå många av de mest behövande.

Barnadödligheten och dödsfall i samband med graviditet och förlösning är också hög. Främsta orsaken till detta tycks vara näringsbrist, men också läkarbrist och våld i hemmet. Idag har de flesta familjer tv även om de inte har så mycket annat. Detta medium utnyttjas flitigt för olika informationsprogram om t ex sociala problem. De sänds på olika tider och olika språk.

Ett annat sätt att nå de behövande kvinnorna är att skapa mindre och större grupper i byarna och distrikten. Departementet utser en resursperson som känner kvinnorna och kan deras situation. Resurskvinnan får utbildning och stöd från staten för att skapa självhjälpande grupper. Genom dessa grupper som är kvinnornas forum når man dem med information och även visst ekonomiskt stöd.

I syfte att stärka flickors status har man startat ett särskilt program där man ger ekonomiskt stöd genom att sätta in ett belopp årligen på en flickas konto i familjen. Röntan från dessa pengar skall användas till hennes utbildning. Det årligen insatta

beloppet får inte användas förrän hon är tjugo år, avbryts hennes studier upphör bidraget. Målsättningen är att fördröja ingående i äktenskap, ge utbildning och större valmöjlighet. Dagligen kan man läsa i tidningen om olika övergrepp på kvinnor. Det är de klassiska köksolyckorna där kvinnor bränns till döds och som sällan utreds ordentligt av polisen. Det som just nu är mest aktuellt i den lokala pressen är polisens våld mot kvinnor t ex våldtäkt och kränkningar i samband med att man lämnar in en anmälan. Det är inte ovanligt att polisen vägrar registrera anmälan från kvinnor som blivit misshandlade eller våldtagna. Just nu sker en utrensning av poliser som nyligen begått övergrepp av detta slag. De som är kvar skall genomgå en kurs för att lära sig hur man beter sig mot människor när man är i myndighetsposition.

Indien öppnar idag också lite yrvaket ögonen för incestproblemet. För bara tre år sedan var de indier jag talade med helt övertygade om att det inte existerade här. De bedömde detta som ett västerländskt problem. Nu sägs att var tionde indisk flicka varit utsatt för sexuella övergrepp av något slag. Det har varit ett svårt problem att hantera då man inte pratar om sex överhuvudtaget i detta land. Bara ordet sex är omoraliskt och höljt i dunkla dimmor och mycket okunskap florerar. Våld mot kvinnor och sexuella övergrepp är dock ett stort problem och man har nu inrättat en särskild domstol för dessa ärenden, en s k kvinnodomstol.

Enligt indisk lag kan en man inte våldta sin egen fru om hon är äldre än femton år. Han har rätt till henne och hon kan inte säga nej. Det skapar förstås en snygg våldsstatistik men säger ingenting om sanningen. Det finns hopp för kvinnorna i Andhra Pradesh om arbetet får fortgå och

intensifieras. Kunskap och attitydförändringar är det som måste till. Förändringar på andra områden sker väldigt snabbt och vi får hoppas att det smittar av sig till detta område, så att kvinnorna kan få ett bättre liv.

Birgitta Dimander



Tankar och intryck från mitt livs resa

av Elsmari Rådström

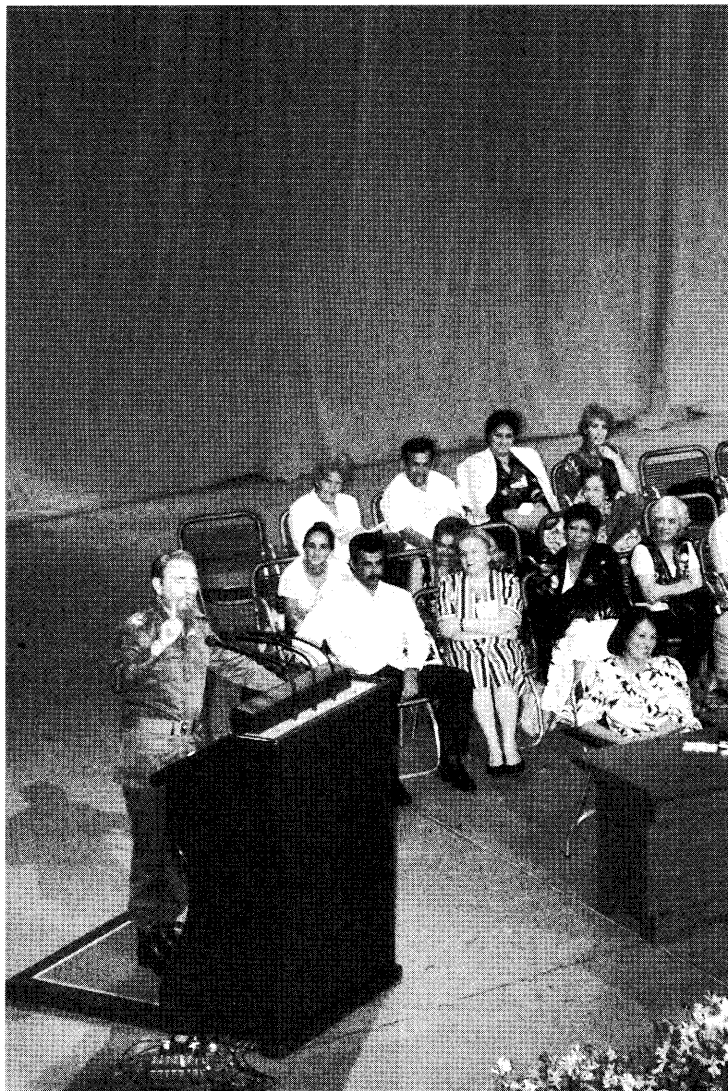


Bild: Lotta Wahl

Högklassigt artisteri, bästa underhållning, klassiskt, folkligt, de främsta kubanska artister bjöds oss besökare under kvinnokonferensens avslutningsceremoni.

Feststämning i luften. Paus och hela den stora Karl Marx Teatern i Havanna utrymdes för en stund. När vi så åter tog plats i salongen igen hamnade vi nästan längst bak. Stämningen steg. Sorlet var obeskrivligt. Ånyo går ridån upp. En räkka personer sitter uppradade längs podiet på scenen. Nästan i mitten likt Jesus på en målning av den sista nattvarden - Fidel!

Jubel och stående ovationer. Leve Fidel! Blockad nej-Kuba ja! De stora flertalet kvinnor är från grannländerna i Latin och Sydamerika - flaggspel, applåder. En av de största delegationerna bestod av flera hundra brasilianskor. Vi var fem kvinnor från Sverige som kommit till

Kuba och Havanna för att delta i den internationella kvinnokonferensen för solidaritet mellan kvinnor (13-16 april -98).

Alla med intresse för vår samtids stora och små frågor. För mig som sedan studenttiden på 70-talet drömt om att besöka Kuba var det hela naturligtvis en stor händelse. Nu satt han där rakt framför mig med grånat skägg i militärjackan, en levande legend, en politisk personlighet som åtminstone för mig saknar motsvarighet. Såg han inte lite trött ut, satt med huvudet lutat i handen?

När applåder och jubel lagt sig inledde en kvinna från El Salvador med att presentera konferensens slutdokument. Simultan-tolkningen från spanskan genom den lilla "makapären" rakt in i örat till engelska fungerade väl understundom, men tyvärr var det ibland fullständigt obegripligt.

Vid 21-tiden intog Fidel Castro, (den 72-åriga revolutionären), talarstolen. Han höll ett lysande tal, helt utan manus eller paus till strax efter 2 på natten! Fem timmar!

Han talade om historien, ekonomiska villkor, fakta och tillstånd i vår samtid och om framtiden. Att den ekonomiska blockaden mot Kuba måste hävas, nyliberaliseringen och globaliseringen kan och måste mötas med internationell solidaritet!

Han avslutade med "Socialismo o muerte". Fidel Castro förmedlade och personifierar ett exempel på en annan väg än den rådande

nyliberala kapitalismen. Givetvis står det klart att Kuba säkert utgör ett gott och inspirerande exempel för världens alla förtryckta och därmed utgör ett hot mot dem som har intresse av att vidmakthålla den rådande världsordningen. En världsordning där makt heter pengar och där profitintressen kommer före allt och där USA agerar självutnämnd världspolis tillsammans med Nato, FN och finansiella maktcentra. Med vilken rätt ifrågasätts Kubas väg - när en fattig och obehärdad människa kan bli skjuten på öppen gata av polis i den stora grannen i norr. Visst, regimkritiker sitter inne på Kuba, blir t o m avrättade, men blir folk skjutna - utan rättgång?

Vad har vi för val här i Sverige? Hur väl fungerar vår borgerliga parlamentariska demokrati? Här som det just nu håller på att införas personval i våra demokratiska församlingar. Samtidigt som kubanerna i sin enpartidiktatur efter revolutionen alltid haft personval.

Undrar just hur kvinnorepresentationen ser ut i parti och fackförening på Kuba? Och hur är det i arbetslivet - i Sverige deltar kvinnorna i hög utsträckning i förvärvs-
livet, visserligen ofta på deltid - undrar hur är det på Kuba? Havanna har av FN/Unesco förklarats vara del av världskulturarvet, värt att bevaras. Kanske balkongerna kan komma att bli kvar på husen om det görs något nu.

Sympatiskt med alla cykeltaxis som servade oss turister längs de fantastiska men ack så slitna husen i gamla Havannas kvarter. Två eller tre cykelfabriker finns förresten på Kuba och en hel del kinesiska cyklar. Vilka ekipage sedan! En styr, en sitter snett framför på stangen och ibland ytterligare någon mer - på en cykel!

Förstår nog att det är påkallat av bensinbristen - hursomhelst uppskattar jag den förhållandevis uthärdliga storstadsluften. Men det är klart att luften förvandlades när de gamla fina amerikanerna, bussarna eller lastbilarna körde förbi.

Hur brännande var solen och sanden, hur ljuvligt ljumma var vågorna, liksom den ibland mycket starka vinden, hur het var fuktigheten och musiken som speglar allt det varma! Aldrig tidigare har jag besökt en så välbevakad och tydligt flaggad strand som i Varadero. Rödakorsmärkta livräddare med ett par hundra meters mellanrum och däremellan en och annan uniformsklädd polis. Allt från turistreklamen stämde på pricken t o m myggstiftet som rekommenderades kom till pass.

Vid försök att tala spanska möttes jag oftast med vänlig service och intresse. Vad som sagts mig om kubanernas öppna, stolta och respektfulla gästfrihet stämde också väl. En uppskattande blick, komplimanger saknades inte. Visst framstår vår svenska ordning i många långa stycken som återhållsam och osensuell när man i all enkelhet då och då under vistelsen får höra hur vacker man är. Visst stämde det också att det förekom tiggeri. När jag flanerade i det gamla Havanna kom barn, mammor och någon gång åldringar fram och bad om något med öppen hand. Det berör illa.

Ändå var det när jag kom tillbaka till Göteborg som jag råkade en av dessa utslagna, en lortig, nedpissad man med öppen gylf låg vid kollektivtrafikhållplatsen...

Och det står utom alla tvivel. Unga, snygga kubanskor säljer sex till dem som har råd att betala, män, turister. Först såg jag det inte. Istället fröjdades jag av brokig blandning av folk i vimlet, en sinnebild av allas lika värde oavsett etniskitet. Hettan, värmen, alla intryck välldes över mig.

Men så en kväll. Hotellet där mitt rum på badorten var beläget var försett med loftgångslik balkong, där mitt på våningsplanet sitter en grupp tjejer, unga, vackra, utmanande klädda och ett par medelålders män, turister, - torsk! Samtal - förhandling pågår? En av männen

lägger sin ena hand på den ena unga flickans axel hon reser sig ur plastfåtöljen och följer honom till rummet. Hur kan dom med - torskarna? Vilka är dom? Medelålders män - ser det ut. En guide förklarade för mig att prostitutionen nog i det närmaste inte existerade så länge Sovjet stöttade Kuba men sedan... Det är straffbart att prostituera sig på Kuba, de prostituerade varnas, sedan kan de fängslas.

Jag ser att prostitution ju pågår nästan överallt - där det finns turister - i "turistreservatet" Varadero och i Havanna. Förekomst av prostitution föröder och företeelsen bekymrar. Prostitution provocerar mig och torskarna äcklar mig!

Det smärtade att den unge vanlige välutbildade killen från Sverige nästan verkade smickras av flickornas erbjudanden. Hur ska ett land i periferin av världskapitalismen hävda prostitutionsförbud när US-turistdollar kan flöda. Om utländsk valuta kanske är ett betydelsefullt t o m avgörande sätt att bygga en självständig ekonomi. Hur ska Kuba och kubanerna kunna stå emot trycket från de sämsta sidorna av turismen? Man kan fråga sig vem som har ett val; den prostituerade tjejen eller torsken?

Dessutom kan konstateras att prostitution ju förekommer även i Sverige...

Barer, kaféer, restauranger, marknader, butiker, muséer det finns mycket att se och göra. Som turist rekommenderades vi att pröva de små ofta familjedrivna restaurangerna, så kallade paladar, nästan som att äta hemma hos kubaner!

Vid ett par tillfällen provade jag langoster den köttiga hummervarianten som bjöds väl anrättat, delvis i sitt skal med ris och svartabönor, herrkuvert, gurka och god ljus kubansk öl Cristal eller Mayabe blev favoriter.

Kaffet, på kubanskt vis var förstas fantastiskt, lite, sött och starkt! Eller kyckling - gott. Utöver cubalibre; lime/is/rom/cola, provade jag en av Hemingways favoriter mojito; gissningsvis innehållande; rom/is/myntakvist/lite socker och mineralvatten. En kuban har en medelinkomst på 180-190 pesos/månad berättade en guide. Det motsvaras av cirka 10 US-dollar (80 Sv Kr) dvs ungefär vad jag betalade för en middag. Det berättades att en hotellstäderska kunde ha högre lön än en läkare, att läkare cyklar.

En slags dubbel eller till och med trippelordning verkar råda. En för kubaner; pesos, en med turistpesos och en med US-dollar. Eftersom det knappast är möjligt för en kubansk medelinkomsttagare att växla till sig US-dollar för att kunna handla i en dollarbutik så hänvisas kubaner till pesobutikerna. När jag går in och ut ur butikerna längs affärsgatan San Rafael märker jag slående eller ibland ingen större skillnad mellan dollar och peso-butiker men inredningarna är slitna som om de vore

bortglömda, precis som husen. Ibland står det inte tydligt om det handlar om pesos eller US-dollar på prislapparna - om man räknar lite kan man snart komma underfund med vad plastsandalerna kostar. I många butiker handlar man överdisk. Och det är rätt skönt att slippa all reklam. På Villa Panamericana en bit från centrala Havanna släpper busschauffören av mig.

Jag drar iväg med min resväska till det tjugiga hotellområdet där konferensen delvis är förlagd. Det är varmt. Ett sorl utan like möter i foajén. Här väntar kvinnor och män från alla delar av världen på att få betala deltagaravgiften och erhålla det lilla plastade deltagarkortet.

En peruansk kvinna ser till att jag fyller i de nödvändiga uppgifterna på ett formulär och hamnar i rätt kö. Peruanskan är dockteateraktis och plötsligt bestämmer jag mig för att välja det gruppseminarium hon avser att delta i - Mujeres artistas y escritoras.

Kanske fick jag en idé om att det skulle vara enklare att följa resonemangen där jämfört med de "tyngre" sociala och ekonomiska ämnena. Det fanns flera intressanta teman att välja mellan på programmet. Jag hade ju redan kommit till insikt om att mina knappa spanska kunskaper och ytterst måttfulla engelska begränsade mig avsevärt. Ett knappt hundratal delegater från alla håll i världen samlades i ett fönsterlöst videorum på Villa Panamericana för att hålla gruppseminarium följande dag. Det hela tolkades oftast till engelska direkt från ordförandebordet längst fram i lokalen.

I god feministisk och kvinnorörelseanda gjordes en runda med och av alla deltagarna; namn, härkomst, yrke, intresse, därefter en omgång med alla de frågor och teman som de församlade ville diskutera. Dagen led.

Vi förväntades som grupp prestera ett dokument, en resolution. Förslaget till resolution som lästes upp efter lunch kritiserades kraftfullt av en italienska, det blev livad diskussion.

Hon höll inte alls med om lydelsen i förslaget och menade att om alla skall kunna skriva under på dokumentet måste vi också vara överens och då måste det omarbetas - hon lämnade konkret förslag hur.

Att resolutionen skulle kunna delas upp i vem som sagt vad! Tiden gick. Kanske var detta en enda prätig lektion i demokrati. Hur kan minoritetsintressen tas tillvara och ges plats i en demokratisk mötesordning?

Gruppen enades småningom om ett dokument. Tyvärr lyckades jag aldrig komma i närheten av italienskan för att reda ut vad saken gällde egentligen, enligt henne. Hursomhelst framfördes resolutionen tillsammans med de andra gruppernas dokument dagen därpå vid en stor samling i Karl Marx Teatern. Hur går vi vidare? Nästa internationella kvinnokonferens arrangeras i Costa Rica. Framtiden på Kuba då?

Mitt hopp står till den möjliga internationella solidariteten och alla mina intryck. Kulturen lever på Kuba, legenden Ché lever och förefaller älskad, folk kan läsa! Barn upp till åtta års ålder har mjölkranson, i ett land som räknas till tredje världen - utan svält.

Det gör gott att tänka på att all kamp som hittills utkämpats inte varit förgäves. Exemplet Kuba lever och givetvis kan USAs högmod och ekonomiska blockad förstås i skenet av att många inspireras till samhällsförändring och revolution.



Bild: Lotta Wahl

Gemensamma liv

om kön, kärlek och längtan

En färsk doktorsavhandling på temat jämställdhet är boken "Gemensamma liv, om kön, kärlek och längtan" (Carlssons 1997) av etnologen Lena Martinsson som är verksam inom Göteborgs Universitet. Jag var på ett seminarium arrangerat av Sociologiska institutionen och Institutionen för Kvinnovetenskap, för att lyssna på henne.

Lena Martinsson har gjort s k djupintervjuer med tio par som har minst ett barn under sex år. De är mellan 27 och 41 år gamla, har olika utbildning och skiftande jobb. Vissa bor i storstad, andra i landsbygd. Två stycken har invandrat till Sverige. Lena Martinssons forskning handlar i stora drag om hur dessa kvinnor och män ser på sig själva och sin parrelation utifrån begreppen kvinnligt och manligt. Där har t ex arbetsfördelning i hemmet diskuterats. Den handlar också om könsnormer i ett vidare begrepp, utifrån ett samhällsperspektiv.

Lena Martinsson berättade att hennes perspektiv ändrades under arbetets gång. Hon utgick först från att det fanns en stabil könsordning i förhållandet. Detta fick dock ändras när hon upptäckte att det inte fanns en ordning utan flera inom varje parförhållande. I intervjuerna uttryckte personerna nämligen många olika idéer om hur saker och ting skulle vara och hur de uppfattade världen, dessa gick ibland stick i stäv med varandra. Det fanns inga entydiga svar. För den skull menar hon inte att människan är fri och oberoende från normer och principer. Tvärtom är den kvinnliga underordningen ett tydligt resultat av dessa. Här passade Lena Martinsson på att vara kritisk mot de forskare som vill lyfta fram jämställdheten som något ytligt och att det egentligen inte har hänt någonting i samhället. Detta, menar hon kan leda till att det verkar omöjligt att förändra hierarkiska maktförhållanden där kvinnor är underordnade. Särskilt som den forskningen inte visar på *hur* man förändrar maktförhållandena.

De intervjuade försökte inte gömma könsskillnaderna inom förhållandet utan tvärtom lyfta fram dem. Några tyckte dock att jämställdhetsdiskussionen i samhället höll på att gå för långt och ville hitta en slags gräns, ett slut. Själv föreslog de kroppen som en sådan gräns, "den kan vi iallafall inte förändra eller kommer de manliga och kvinnliga könen att flyta ihop snart?" Andra tyckte att det gick alldeles för långsamt i förändringen och att den just börjat. Vidare sa Lena Martinsson att flera placerade jämställdheten i ett historiskt perspektiv för

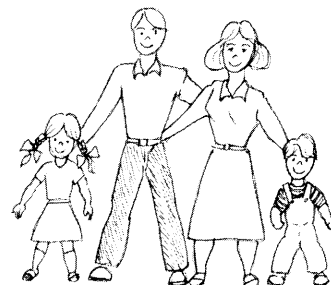


Bild: Björn Hagman

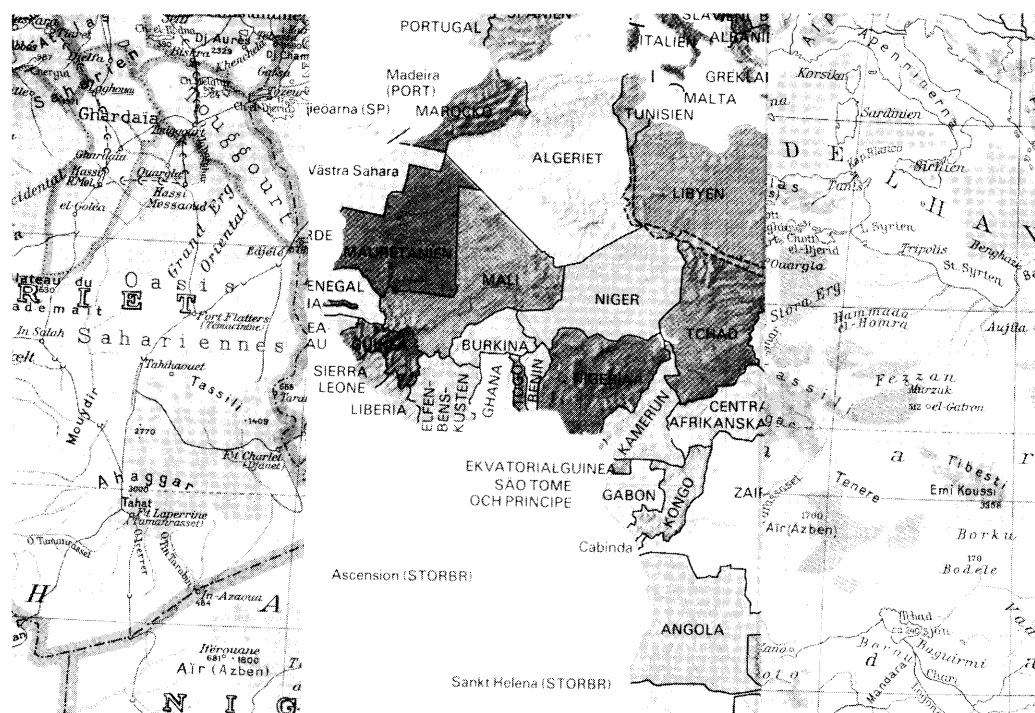
att förstå sig själva. Man jämförde sig med tidigare generationer då männen inte alls var delaktiga i hem och barn, men menade samtidigt att den egna generationen inte nått ända fram till en riktig jämställdhet. De flesta trodde att nästa generation kommer att leva mer rättvist. Det visade att de upplevde ett stabilt då och en stabil framtid, men ett osäkert nu. Männen var mer kritiska mot tidigare generationers män än vad kvinnorna var mot tidigare kvinnor. De intervjuade kvinnorna ville bevara vissa delar av tidigare generationers idéer kring hushållet och barnen, samtidigt som de eftersträvade jämställdhet. Lena Martinsson berättade även om ett nutida särartstänkande som hon funnit i studien. Många ville lyfta fram en kvinnlig och en manlig särart där man tänker sig att kvinnor och män har olika köns-egenskaper men är lika mycket värda. Hon menade att i ett sådant tänkande kan man dölja kvinnans underordning och mannens dominans genom att säga att det är personliga val som ligger bakom en traditionell arbetsfördelning.

Hos de intervjuade fanns ett "både och"-tänkande gällande kärleken. Flera framhöll att kvinnan stod för känslorna medan det var mannen som stod för den sexuella driften. Han som den erövrare och hon som den uppvaktade. Samtidigt ville de flesta ta avstånd från den bilden av parförhållandet. Lena Martinsson såg också att flera av de intervjuade kvinnorna kunde kritisera parrelationen när den sågs genom en jämställdhetsprincip. Då kunde de se att de befann sig i ett traditionellt könsmonster där hon hade störst ansvar för hem och barn medan han hade större individuellt utrymme. Efter Lena Martinssons föreläsning fanns det tid för en stunds diskussion där någon bl a frågade efter de politiska konsekvenserna av hennes forskning. Hon svarade att hennes syfte var att förstå villkoren för hur könsnormer skapas och på så sätt också kunna vara med och bråka med tillblivandet av dem, att få könsrollerna att vackla!

Min personliga tanke är att hennes och liknande forskning där maktförhållanden på olika nivåer framställs som föränderliga och påverkbara är livsviktig. Särskilt i dagens forskarsverige där man åter håller på att tala om manliga och kvinnliga gener som gör att män är duktigare på vissa saker medan kvinnor är bättre lämpade till annat!

Karin Stammarnäs

Vägen till jämställdhet är stängd



Naïma bor i Oran. Hon är feminist och aktiv i AFEPEC (SKVs systerorganisation inom KDV). Varje dag kämpar hon för demokrati och för att de algeriska kvinnorna ska erkännas som fullvärdiga medborgare i landet.

Naïma vill inte leva i ett samhälle där kvinnor inte kan gå ut på kvällen och inte får vistas på offentliga platser. - Man måste vara modig, säger hon. Jag kan inte sitta med händerna i knät, även om det finns dagar när jag känner mig nedslagen eller rädd. Vi måste kämpa för friheten. Den bjuds inte fram på ett fat.

Hon berättar om kampanjen sommaren 1995, mot ett café som annonserade "förbjudet för kvinnor". AFEPEC mobiliserade kvinnorna och stämde innehavaren.

Två dagar senare gav han med sig. Detta var en typisk symbolhandling i en kamp som kvinnorna i Algeriet måste föra på två fronter: mot terrorismen och mot reaktionära idéer om att kvinnorna ska stängas inne i sina traditionella roller. - Jag har själv kämpat för att bli fri, har vägrat att ge efter för stereotypa regler. Det gäller även min familj. Jag har vägrat att bli en handelsvara, jag har själv valt min make och vägrat hemgiften.

- Jag vill att Algeriet ska vara ett sekulariserat land. För mig är religionen en privatsak. Naïmas liv återspeglar motsättningarna i ett land som, med många tvetydigheter och allvarliga bakslag (som den nya familjelagen), försöker att bygga ett slags modernt samhälle och tillåta

framsteg för kvinnorna och ge dem en viss social status.

- Jag växte upp med idéer om att räddningen för kvinnorna skulle vara utbildning. På 70-talet uppmuntrade skolan flickorna till att studera och följaktligen till att yrkesarbeta. Hennes far, som själv aldrig gått i skolan, sa till sina döttrar: "Om ni gifter er med en karl som slår er, så har ni åtminstone en examen så att ni kan försörja er själva".

Hon hade också turen att ha en självständig mor som aktivt deltog i motståndsrörelsen mot den franska kolonialmakten. Nu är det Naïmas tur att kämpa. 1979, när Naïma gick det första året på universitetet, upplevde hon de första angreppen från islamisterna.

- Uppmuntrade av den iranska revolutionen försökte de skäggiga fundamentalisterna, som var beväpnade med cykelkedjor, att förhindra att kvinnor och män satt tillsammans i biblioteket eller universitetsrestauranten. Som svar på angreppet demonstrerade studenterna mot vad Naïma kallar den islamska fascismen.

1982 protesterade kvinnorna mot förslaget till en ny familjelag, *Code de la famille*. Bland annat ordnades det möten på universitetet. Tyvärr antogs lagen 1984. Den fastslår att kvinnan alltid är underordnad mannen, något som faktiskt står i motsättning till grundlagen.

1988 var det massdemonstrationer i Algeriet. Folk krävde en öppning mot demokrati. Året efter blev det tillåtet att bilda självständiga organisationer. Naïma var då med och bildade AFEPEC i Oran. Ett framtidsperspektiv för det algeriska samhället växte fram, men fick konkurrens av

en växande fundamentalism. Fundamentalismen fick näring av den ekonomiska krisen och statens likgiltighet för människors behov. Naïma bodde några år i Frankrike för att ta doktorsgraden i antropologi, men det var hela tiden självklart att hon skulle återvända hem och fortsätta kampen för kvinnornas rättigheter.

- Jag tror att det finns allmängiltiga värden. En sak är att erkänna Algeriets speciella historia, en annan att förvisa kvinnorna till spisen med hänvisning till historien.

- Man försöker diskvalificera kvinnokampen genom att påstå att vi går västvärldens ärenden. Men andras erfarenheter är ett gemensamt arv som vi kan ösa ur för att få framgång. Jag vill inte att landets omvandling till ett modernt samhälle ska uppskjutas flera hundra år under förevändning av att man måste respektera traditionerna. Hon arbetar på en avhandling om utomäktenskapliga graviditeter och de ensamstående mödrarnas situation. Ämnet växer, därför att kvinnornas vardagsliv faktiskt bestrider alla tabun. Fler och fler kvinnor lever ensamma med sina barn.

- Jag minns en man på 62 år, söderifrån i landet, som kom för att fråga mig (eftersom AFEPEC var den enda organisation som förespråkade legal abort) hur hans 17-åriga dotter, som väntade barn med en kusin, skulle kunna få abort. Det visar att verkligheten ändrar sina attityder snabbare än lagstiftarna. Det är hoppfullt, tycker jag. Naïma fastslår: - Algeriet kommer att motstå kupp-försöken. Kvinnorna yrkesarbetar. Och trots hoten från islamisterna går flickorna utan slöja - de är så vackra. Varje dag finner vi styrka och tröst i kampen för demokrati och jämställdhet tack vare en fantastisk kvinnlig solidaritet - trots alla fasor, trots alla hinder som både staten och fundamentalisterna lägger i vår väg. De står enade när det gäller att spärra vägen för oss.

Monique Etienne
Clara Magazine

Jane Obukovskaja

Denna flicka, som är utbytesstudent från Moskva, läser svenska på andra året. Hon har fått ett stipendium för att läsa tre månader i Sverige, men ville så gärna stanna lite till. Hon kom till oss på expeditionen, för att fråga om vi kunde hjälpa henne med bostad för ytterligare en månad. Vi kunde naturligtvis ge henne en bostad för en månad, men några resurser för hennes försörjning hade vi inte.

Hon blev jättenöjd med detta besked. Hon skulle hjälpa till med undervisning för barn i Röda Korsets regi några timmar i veckan, och så skulle hon klara av en tenta till på universitetet. Jane är mycket förtjust i den svenska undervisningsmetoden, som hon menade är friare än i Moskva, där de har en mer lärarstyrd undervisning.

I Ryssland läser hon på Rysslands Humanistiska Universitet. Det är ett av de gamla universiteten. Där läser de, förutom de vanliga ämnen en speciell kurs, och Jane valde svenska. I den dramatiska situation som Ryssland nu befinner sig i på grund av ekonomin, har de flesta universiteten stora svårigheter med löner för lärare. Det har poppat upp minst 70 nya universitet som skall vara affärsdrivande. Där kostar det mycket pengar att studera. Det humanistiska som Jane går på är gratis. Det är mycket svårt att komma in. Man kan få stipendier, men eftersom de är i rubler och rubeln är nästan värdelös, så blir det inga stora summor.

På universitetet ordnas det med svenskkvällar, som är mycket trevliga. De är små träffar med te och kakor och småprat på svenska. Det är då det ordnas med utbytesstudenter, och det är på så sätt Jane kom till Sverige. Vad som mest förundrar henne är att det inte finns åldersgränser för studenter i Sverige, så hennes kurskamrater är mellan 20 - 50 år. Det tycker hon är mycket trevligt. Alla svenskar hon träffat säger att svenskar är svåra att komma in på livet, att de inte gärna öppnar sig inför främlingar, att de bara går rakt fram och



Jane Obukovskaja

inte bryr sig. Om detta är sant säger Jane, så har jag bara träffat undantag. Aldrig har jag mött sån värme och vänlighet som i Sverige. Folk är hyggliga, generösa och snälla. Dom tror allt skall bli bättre nästa århundrande.

Jag tackar alla i Sverige som gett mig en så fin tid här, slutar Jane.

Zaida Hagman

New Age en gyllene tidsålder eller ett hot mot demokratin?

En dag när jag var sexton tittade jag i min kompis kaffekopp och tyckte jag såg ett hjärta i grumset. "Det måste betyda att Ola älskar dig!" Sen dess fick jag spå i kaffe-grums varje gång gänget träffades, trots att de visste att jag bara hittade på.

Jag spådde i kort också, och jag kände en kille (han blev advokat sen) som var en hejare på att spå i handen. Vi var väldigt intresserade av allt övernaturligt, och ofta berättade vi sällsamma "sanna" historier för varandra. Mitt eget bidrag till underhållningen var morfars bror som drunknade. Kroppen hittades inte förrän hans mamma tre nätter i rad drömde om tre svarta skarvar på ett skär.... Det var ett roligt tidsfördriv, men vi tog det inte på allvar. Idag verkar människor tro på vad som helst; tarotkort, kristaller, aromterapi, talmagi och vad det kan vara. Allt går under beteckningen New Age, och lär vara inledningen till en ny och lycklig tidsålder. "New Age-ideologins anhängare som drömmer om en harmonisk, mjuk organisk tidsålder finner tecken i samtiden som pekar hän mot en framtida genomgripande metamorfos, genom vilken drömmen skall förverkligas", enligt *Sven-Eric Liedman*.

New Age är en religion

En som har studerat fenomenet New Age är religionsforskaren *Olav Hammer*. Han understryker att han inte kritiserar dem som tror på detta. "Vem som helst som har provat frigörande andning eller gjort en framgångsrik trumresa kan intyga att det händer en massa saker i medvetandet". Men han vänder sig mot den falska historieskrivningen och legendbildningen.

New Age är en religion, menar han, om än vildvuxen och spretande i många riktningar. Genom hela mänsklighetens historia, säger Hammer, har människor använt myter och magi som förklaringsmodeller i en värld som annars var obegriplig. Men med upplysningstidens krav på vetenskapliga förklaringar blev de magiska läroarna något suspekt, som ofta bekämpades aktivt. Men trots Darwin,

Marx och tilltron till rationalism och en vetenskaplig bild av verkligheten, har religiositet, mystik och ockultism levt kvar, mer eller mindre i det dolda.

Mot slutet av 1800-talet uppstod en rad läror om spiritism, ockultism och teosofi. Efter att ha fört en tvinande tillvaro under större delen av 1900-talet, har tron på dessa och liknande läror nu återuppstått med full kraft.

Språkbruken är idag precis den samma som hos Madame Blavatsky, teosofins grundare, och hennes efterträdare Annie Besant.

Teosofin var en av de starkaste kulturströmningarna i västvärlden under det sena 1800-talet, berättar Hammer.

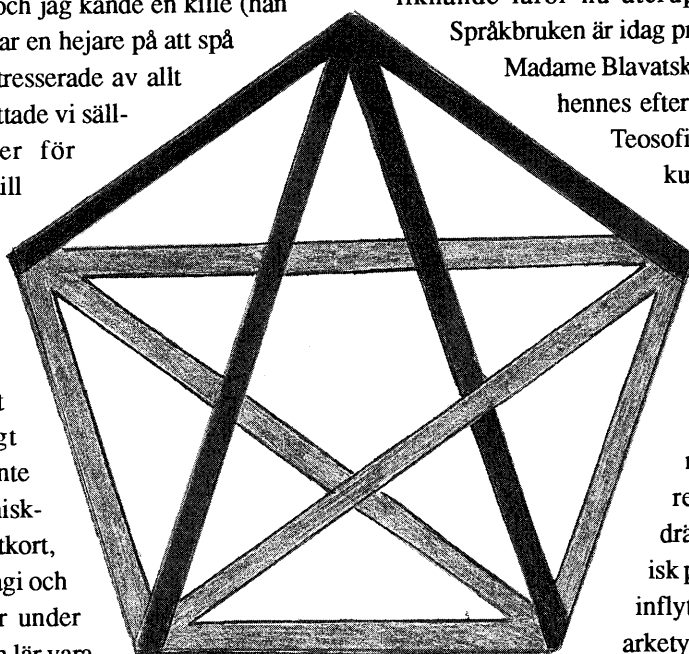
Jungianismen

Carl Gustav Jung var den som klädde teosofin, ockultismen och magin i en till synes respektabel vetenskaplig dräkt. Jung var en schweizisk psykolog som har fått stort inflytande med sina idéer om arketyperna och det kollektiva omedvetna. Han sysslade med

alkemi, astrologi, orakel, han dyrkade solen, trodde på landskapets betydelse för karaktären (*Blut und Boden*), han var antisemit och en hängiven beundrare av Richard Wagner och senare av Hitler. En amerikansk forskare, *Richard Noll*, har skrivit en intressant bok om Jung, mannen som trodde att han var gud. (Tyvärr är den svår att ta sig igenom, men mycket upplysande).

Utmärkande för jungianismen är bland annat ett sammelsurium av grekisk mytologi och asatro. På samma sätt är New Age ett hopkok av alla möjliga religioner och symboler. För att ge dess olika uttryck autenticitet, påstår man att de bygger på sumerisk eller hinduisk eller egyptiska läror.

Tarotkortet påstås t ex vara gamla egyptiska spådomskort, men de kom till på 1700-talet som vanliga spelkort. Senare har man hittat på en "historisk" bakgrund och knutit tarotkortet till kabbalan, en sorts judisk mystik. Alla dessa grumliga tankar, som vid förra sekelskiftet omfattades av väldigt många människor, ledde direkt fram till Hitler och nazismen. Både språkbruk och



innehåll har okritiskt övertagits av alla de som nu kallar sig *sökare*. "Den typiske förespråkaren för idéerna om en New Age är en välmenande idealist av vagt samhällsvetenskaplig eller humanistisk framtöning", enligt Liedman.

Nazismen lever

Jag tycker det är skrämmande att samtidigt med att förra sekelskiftets tro på ockulta krafter åter har fått en renässans (den var bevisligen föregångare till nazismen), upplever vi en stark våg av nynazism över hela Europa. I Norge, Frankrike och Tyskland sitter högerextremistiska partier i parlamenten, efter helt legala, demokratiska processer. Hitler kom också till makten den parlamentariska vägen. Arbetslösheten i Europa är lika hög som på 30-talet, ungdomar utan framtidstro hittar syndabockar bland invandrare och judar.

Professor Södersten är säkert inte ensam om sina åsikter. Alla som attraheras av shamaner, som tror att kristaller har en läkande förmåga eller som väntar på invasion från yttre rymden, är naturligtvis inte nazister.

Men när jag ser hur intelligenta, politiskt medvetna kvinnor nu låter sig uppslukas av gudinnekult, drömtydning, rosentherapier och på fullt allvar läser böcker om att bejaka varghonan i sig, då undrar jag vart vi är på

väg. För när de "vanliga" människorna vänder ryggen till politik och samhällsfrågor och istället ägnar sig åt självcentrerat "positivt tänkande", då kan det lätt hända att antidemokratiska krafter får fritt spelrum.

Aase Bang

Litteratur:

Olav Hammer, På spaning efter helheten. New Age- en ny folktro?

Wahlström & Widstrand, 1997

Sven-Eric Liedman, I skuggan av framtiden. Modernitetens historia.

Bonnier, Alba, 1997

Richard Noll, Jung-kulten. En modern mysteriereligions födelse.

Övers. Lars Holger Holm

Ordfront, 1997

Clarissa Pinkola Estés, Kvinnor som slår följe med vargar. Myter och sagor om vildkvinnans arketyper.

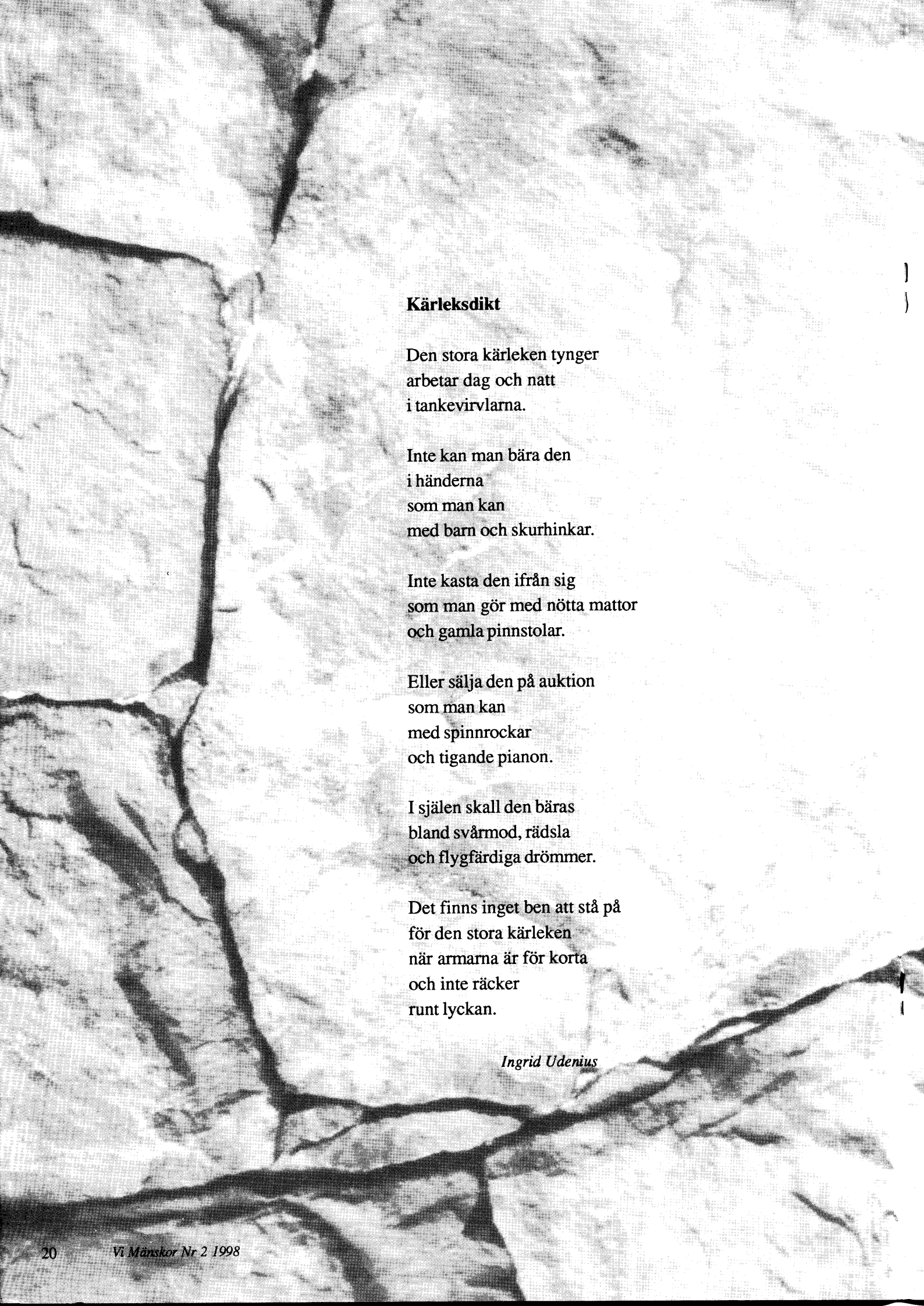
Övers. Gunilla Lundborg

Wahlström & Widstrand, 1994

Dessutom artiklar av Olav Hammer och Owe Wikström i Forskning & Framsteg, nr 4 1998

Bild: Sabina Bengtsson





Kärleksdikt

Den stora kärleken tynger
arbetar dag och natt
i tankevirvlarna.

Inte kan man bära den
i händerna
som man kan
med barn och skurhinkar.

Inte kasta den ifrån sig
som man gör med nötta mattor
och gamla pinnstolar.

Eller sälja den på auktion
som man kan
med spinnrockar
och tigande pianon.

I själen skall den bäras
bland svårmod, rädsla
och flygfärdiga drömmar.

Det finns inget ben att stå på
för den stora kärleken
när armarna är för korta
och inte räcker
runt lyckan.

Ingrid Udenius

Den gången i Bosnien

jag planterade en varelse av kärlek
i luften
i hjärtat
och matade den
vattnade den
promenerade den på stranden

från stranden kommer jag
med sand och tårar
i ögonen

fråga mig inte
vad som hänt mig
det är så svårt
att dikta om döden
den gången i Bosnien

Om sand

ett av mina tidigast minnen
var knutet till sanden
till en skalbagge försvunnen i sanden
och som kom tillbaka
första gången var jag rädd
att jag skulle försvinna som en insekt i den
och komma tillbaka

Äntligen

Äntligen
hans förbjudna landskap
ligger i solen
huden glimmar
och doften lockar till sist ormar
de kommer
förklädda i en elegant död
han hälften pojke
hälften man
förhörd i nattens skratt
han ligger i dvala
och försöker att överleva
varje kärleks behov

Saida Malkoc Trnka

Det som krokigt skall bli...

Min mor var den enda av mödrarna i grannskapet som sminkade sig. Hon hade bott fem år i New York som ung och det präglade henne antagligen, för det var inte bara snack om lite puder på näsan.

Mor hade filmsjätternemun och långa röda naglar, trots att hon sannerligen skurade och tvättade tillräckligt (de långa naglarna måste ha haft stålkaliber, det märkte man när hon petade en i örat med tvättlappen. De bröts i alla fall aldrig av). Hon hade pudervippor och parfymer, *Soir de Paris*, *Chanel nr 5* och *Blue Grass*, den sista skickade system som hade stannat kvar i Staterna.

Jag hade två äldre systrar som också sminkade sig. Jag kunde knappt vänta tills jag blev gammal nog, jag också. *Sans Égal nr 6* hette den största systemens läppstift. Hon hade tång för att locka ögonfransarna också, stod med gapande mun och ögon som vrängde sig som på hönorna vi hade under kriget och knep ihop tången. Då jag blev så stor att jag fick gå utomhus med smink (jag var väl femton-sexton år) hade de ljusa läppstiftsfärgerna tagit över. Det skulle vara helt rosa. För att få den riktiga självlysande färgen köpte vi något som hette Pasta Lazar på apoteket och smorde under. Det var visst nån sorts Zinksalva som användes på sår. Min bror - som var äldst av oss - sa att "först kommer munnen och en bit efter kommer Kjersti".

Jo, man var nog ganska självlysande. Ett par år senare började jag på konstskola, där skulle man vara svart runt ögonen och blek om munnen, vi såg alla ut som heroinvrak, trots att det var tjugo år innan *de* kom in på arenan.

Vi var så oskuldsfulla och vi ville så gärna verka *erfarna*. Men så blev det ju politik sen. Först partipolitik, sen kvinnoorganisation. Längre trodde jag att jag var den enda i hela världen som sminkade sig, bortsett från författaren Tove Nilsen. Hon kom också till politi-



ska möten i full krigsmålning. Just där var vi alltså tämligen politiskt okorrekt. Men det är detta med att *klä ut sig*, att kunna ta på sig ett ansikte om man vill. Jag har aldrig slutat att tycka om det.

Fortfarande har jag klara gränser för hur många kilometer från huset jag kan röra mig utan smink. Det har jag tänkt fortsätta med. Jag har lovat en väninna: Den dagen hon hamnar på hemmet, ska jag komma och hjälpa henne att färga håret rött. Vi ska kanske göra det till ett ömsesidigt avtal. Rullator och illrött hår, det bör vara målet.

Vad är detta för prat i en seriös kvinnotidning, undrar du kanske. Eller kanske du säger som min mormor: Vi är som vackrast som vi är från naturens hand. Eller som farmor: Det är de inre kvaliteterna som räknas (egentligen sa hon "som Gud ser efter", men det var för att hon var prästfru). Då säger jag att ju dystrare världen är, ju mer får jag lust att måla mig. Den dagen min mor slutade med det, slutade hon också att tala, att se ut genom fönstret och att bry sig om vad hon hade på sig. Då hade hon givit upp. Då ville hon dö. Det tog några år, men hon satt där med stolsryggen envist vänd mot utsikten och väntade.

Kanske försöker jag säga att människor är olika när det gäller att hitta tröst. En gammal dam som jag känner säger att hon klarat sig genom

livet (tidigt änka, lusfattig) för att hon varje dag sa åt sig själv: - Jag är ingen, jag. Hon tyckte att det gav henne trygghet. Mig skulle det gett lust att kämpa. Så är det, vi är olika.

Egentligen tror jag att vi har svårt att se detta också när det gäller kvinnokampen: Vi vill att den ska fortsätta på samma sätt som vi har arbetat. Vi vill att våra kampsaker ska fortsättas, att det som vi kämpade för att få på dagordningen inte skall bli glömt.

Men det kan vara så att de som nu är där ute, de unga flickorna, de unga mödrarna, de unga karriärkvinnorna - inte vill göra det på vårt sätt. De måste kanske hitta vägen själva.

Vi lever i en tid då allt förändrar sig snabbare än vi kan fatta. Vi vill helst klamra oss till det förgångna och ropa *hjälp, jag vill av!* Men nu måste vi på ett eller

annat sätt lita på framtiden och på att våra barn och barnbarn ska hitta sin plats där utan att göra det på vårt sätt. Jag tror att vi ofta verkar bromsande på den generation som kommer efter oss. De märker att vi säger att de ska tänka nytt och radikalt, medan vi innerst inne ändå försöker att få dem att tänka *som oss*.

Nej, nu kniper jag ofta käft. Och färgar mig både här och där när jag får lust. Av en brorsdotters tunisiska svärmor har jag lärt att använda äkta henna. Det tar tid men är roligt och håret blir *väldigt* rött. Minst lika rött som mina politiska åsikter. Så på sätt och vis kan man säga att jag nu antligen sminkar mig politiskt korrekt...

Text och bild: Kjersti Scheen

Den sista måltiden

Peter var mitt sista försök. Men det finns vissa rätter man absolut bör undvika vid en första kärleksmåltid. Och dit hör majscolvar med smält smör. Fast hur lätt är det inte att vara efterklok? Förutom smöret som sakta rann ner för hakan i en flottig rännil för att sedan ta ett glädjeskutt längs halsen och landa på den för dagen nyinköpta vita skjortan, kände jag plötsligt hur tänderna spännts ut till dubbel storlek så att de till sist inte fick plats i munnen längre, när majs-trådarna förirrat sig in bland varje tandmellanrum. Snacka om organisk tandtråd! Jag hade just framkastat en fråga, som han inte verkade uppskatta: - Min pappa äter inte färska champinjoner. Han påstår att han inte kan äta något som växt i hästskit. Men vad jag inte förstår är hur han då kan äta skinka? Och vad tror han burkchampinjoner kommer ifrån?

Han mumlade någonting om att han nog inte kunde stanna så länge. Han hade helt plötsligt kommit på att han lovat hjälpa en kompis att flytta, och jag tog väl inte illa upp? Jag kunde inte svara. Jag var fullt upptagen med att med hjälp av tungan diskret försöka tvinga upp en och annan tråd till tandkanten, för att sedan snabbt klippa av den och svälja. Fast jag undrade först vad det var för en kompis som flyttade vid den här tiden på dygnet.

- Men vad du ser konstig ut? Mår du inte bra? sa han. Med stor möda öppnade jag munnen och gav honom ett strålende leende. Jag såg hur han ryggade tillbaka, och vem kan klandra honom? Åsynen av ett breddat garnityr med vidhängande gula slamsor hade antagligen varit nog för att knäcka även den bäste. Själv hade han

uppfört sig oklanderligt under hela måltiden. *Han* hade minsann inte slickat av kniven en enda gång eller pratat med munnen full. Jag däremot hade en hel macka under mina fötter, sedan jag öppnat konversationen med att fråga om det där att man blir intelligent av att äta fisk - var det verkligen sant att det inte gällde dom av salmiak? Vid närmare eftertanke borde jag kunnat räkna ut det själv. Jag menar, ingen har väl direkt anklagat mig för att tillhöra hjärntrusten i det här landet. Och då har det ändå slunkit ner en och annan salt sill.

Jag lutade mig fram över bordet. Av alla misstag råkade jag välta ölen ner i hans knä. Men vadå då? Med tanke på all TV-reklam nu för tiden om tvättmedlens ypperlighet var det väl inget att bli sur för? Sensuellt lade jag min hand över hans. Den var lite kletig, efter smöret.

Min bror säger alltid att jag har sämre bordsskick än hans 3-åring. I det hemmet kan de minsann hantera en smörkniv utan att söla ner skafet! Han påstår att han är trött på att tillkalla Anticimex varje gång jag varit på besök, eftersom deras köksluckor är täckta av en kletig massa.

Jag kan väl inte hjälpa att mat kladdar? Men nu var det inte min bror jag skulle berätta om, utan min måltid med Peter. Jag ansträngde mig för att låta sexig (det var fortfarande lite svårt att prata med hela munnen full av majs stadd i olika utveckling):

- Vad sägs om att gå direkt på efterrätten? Fast vid det laget hade Peter redan tagit till flykten och det var bara att konstatera att jag förbrukat den siste av dom som svarat på min kontaktannons.

Maria Carlsson

De nya feministerna

Bild: Gabrielle



När man talar om kvinnokamp idag refererar man ofta till den rörelse som var verksam under 60 och 70-talet. Man säger att kvinnokampen dog i början av 80-talet och vänder sig till det "gamla gardet" för att få svar på varför.

Men jag vill påstå att kvinnokampen i allra högsta grad lever och frodas bland unga tjejer. Skillnaden är att i dag kan det vara svårt att peka ut en specifik grupp av kvinnor som kan kallas feminister. Det finns inte längre några riktlinjer för hur man känner igen en aktivist.

Borta är näbbstövlarna, palestinasjalarna och dom progressiva kampsångerna. De nya feministerna kan man grovt dela in i två kategorier. Den ena är dom nya radikal-feministerna som man framför allt hittar inom rörelser som Anarkafeministerna. Vill man på ett enkelt sätt förklara Anarkafeminism kan man citera Lynn Farrow: "feminismen praktiserar vad anarkismen förkunnar.

Man kan gå så långt som att hävda att feministerna är de enda existerande protestgrupper som verkligen kan kallas praktiserande anarkister" ("Feminism as Anarchism"). Anarkafeminister arbetar separatistisk, alltså utan mäns påverkan. Detta för att man anser att kvinnor sällan kan göra sig hörda när män är med och beslutar men också för att det är lättare att prata om kvinnoförtryck med andra kvinnor. Det handlar oftast om kvinnor som är skolade inom feminismens historia. De är väl insatta i frågor som gäller kvinnoförtryck bl.a. patriarkatets maktmissbruk, kvinnomisshandel och pornografins verkningar.

Man är med och arrangerar aktioner som t.ex. porrblockader och deltar aktivt i aktiviteter för och av kvinnor. Man kan säga att deras främsta mål är kvinnans totala frihet, en sexuellsocial revolution. Det kreativa förstör-

andet av patriarkatets, statens och kapitalets tredubbla herravälde. Eller som Peggy Kornegger uttrycker det i "Anarchism: the feminist link": "Vad vi begär är inget mindre än en total revolution, en revolution vars former uppfinner en framtid obefläckad av ojämlikhet, dominans eller bristande respekt för individuell variation - kort sagt:

Feministisk-anarkistisk revolution. Jag tror att kvinnor hela tiden vetat hur man rör sig mot mänsklig frigörelse, vi behöver bara skaka av oss kvardröjande manliga politiska

former och diktat och fokusera på vår egen anarkistiska kvinnliga analys". Den andra kategorin omfattar ett bredare spektrum av kvinnor där social och ideologisk tillhörighet inte har en betydande roll för engagemanget. Man kan heller inte alltid placera dem i någon specifik organisation eller verksamhet.

Det handlar istället om tjejer och kvinnor som i allmänhet tröttnat på sin situation som förtryckt offer och börjat säga ifrån. Det kan handla om tjejer som dagligen fått höra glåpord som hora, fitta och andra sexistiska gliringar från jämnåriga killar i skolan. Eller om tjejer som på nära håll fått uppleva t.ex. kvinnomisshandel.

Det är sällan dessa tjejer ser på sig själva som feministerna. Många av dem har aldrig fått chans att sätta sig in i vad kvinnokamp egentligen innebär. För dem är det något tråkigt och svårt, likställt med att politiskt engagera sig på vänsterkanten och röra sig med skolans hennafärgade flumgång.

En del av dem upplever förtrycket som en personlig kränkning och ser det inte ur en samhällskritisk synvinkel. Andra har svårt att ta till sig det dom hör om feminism, den enskilda frågan kan uppröra men utan att få konkreta exempel kan det verka jobbigt att aktivt delta, det uppfattas helt enkelt som för luddigt utan fasta konturer. De tjejer som blir medvetna om förtrycket p.g.a. egna erfarenheter engagerar sig inte heller nödvändigtvis i kvinnoorganisationer utan väljer att aktivt arbeta en enskild fråga, ofta då den som gäller det de själva blivit utsatta för.

Men det viktiga är inte vilken av dessa grupper man väljer att tillhöra, det viktiga är att vara medveten om sin kompetens och vidarebefordra den till de som inte än har blivit medvetna om vikten av en aktiv kamp för kvinnans frigörelse, detta oavsett vilket socialt skikt av samhället man tillhör.

Kvinnoförtryck på 90-talet

Sverige 1998: I skolan undervisar man om den moderna tidens framsteg, man pekar på hur mycket bättre kvinnor har det idag jämfört med för hundra år sedan. Vi har en regering som skryter om att vi är ledande när det gäller jämställdhet. Man pratar om kvinnokamp som något förlegat, förpassat till 70-talets vänsterflum.

I media läser man artiklar som hyllar "90-tals kvinnan", hon som både är företagsledare, mamma och tillgiven hustru. Man säger att aldrig tidigare har unga tjejer haft sådana möjligheter som nu. Det finns till och med dom som hävdar att vårt samhälle idag är fritt från kvinnoförtryck. Går man på detta har man spelat den patriarkala maktstrukturen rätt i händerna.

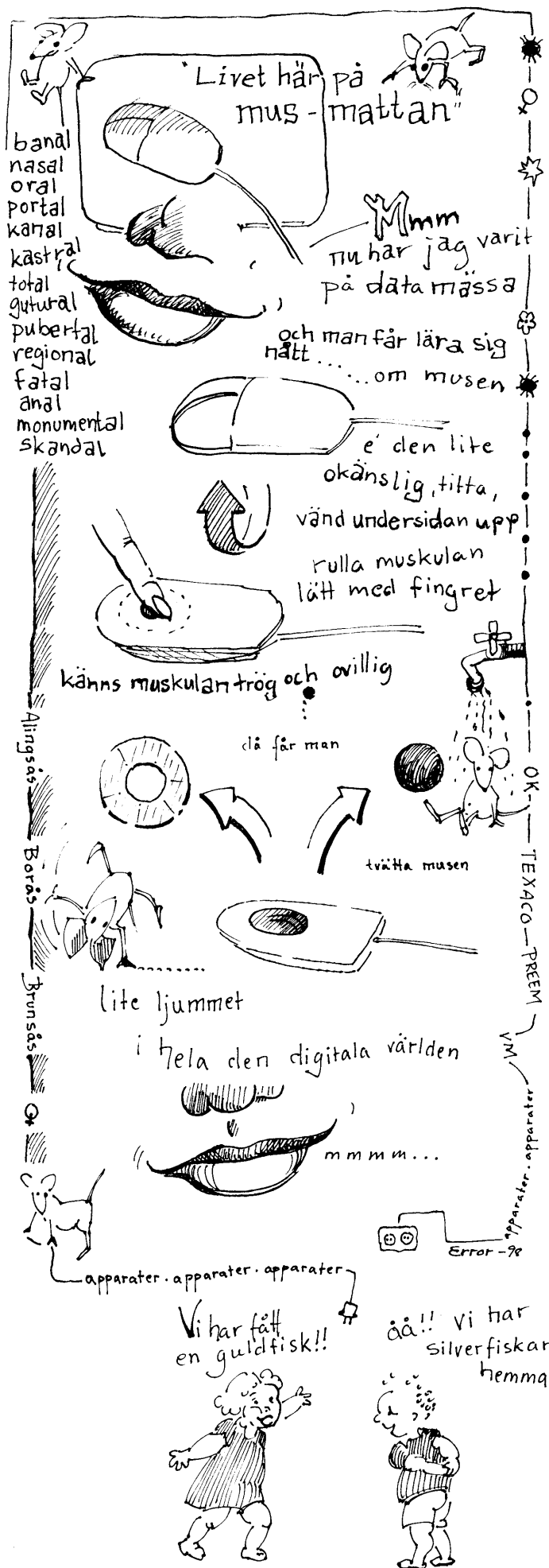
Dom som på allvar hävdar att det inte finns ett kvinnoförtryck i dagens Sverige är dom som i sann kapitalistisk anda vill institutionalisera förtrycket i en hierarkisk samhällsform, och dom mest nitiska förespråkarna kan man framförallt hitta bland Sveriges maktelit, bestående av regeringen, skolan, näringslivet och media.

Men verkligheten är denna:

- Det är endast 30% av alla anmälda överfallsvåldtäkter (1996 ca 300st) som leder till åtal och av dem är det endast 10% som leder till fällande dom.
- Var tionde minut misshandlas en kvinna i Sverige av sin man/exman.
- Varje vecka dödas en kvinna av våld i hemmet.
- En av fyra kvinnor har någon gång utsatts för våld av någon manlig bekant.
- 90% av allt våld utövas av män.
- 8% av alla kvinnor har blivit misshandlade under graviditeten.
- Minst hälften av de kvinnor som mördas varje år mördas av sin man/exman.
- 1994 anmäldes 20 000 fall av kvinnomisshandel, två tredjedelar var förövaren bekant med offret.
- Sedan 1981 har antalet anmälningar om kvinnomisshandel fördubblats.

Med dessa fakta framför sig är det inte svårt att genomskåda makthavarnas hyckleri. Att vifta bort kvinnokampen som någon obskyr företeelse utövades av "rabiata kärringar" är att håna det kvinnliga könet och dumförklara unga tjejer. Istället för att ta sitt egentliga ansvar väljer samhället att slå ner all form av uppror och på så sätt rota den patriarkala kvinnosynen hos dagens unga.

Lina Ståhlberg



Hur går det med jämställdheten?

Mitt barnbarn Anna 9 år, tycker att det är nästan jämlikt mellan pojkar och flickor. De leker samma lekar, har likadana kläder, kan göra samma saker och välja samma yrken om de vill, tycker hon. Men killar spelar mer fotboll och dom flesta tjejer leker med dockor, på tv ser hon ingen skillnad vad det gäller könen.

I skolan tycker hon att pojkarna pratar för mycket. Ibland delar läraren upp klassen och då får flickorna lugn och ro. Men det räcker med de två timmar i veckan som detta sker, tycker hon. Anna vill ha barn när hon blir stor. Hon är beredd att lära sig sköta barn och detta är lika självklart som att lära sig köra bil, lära sig tvätta kläder och att tvätta bilen.

Anna är mycket intresserad av hästar. Hon säger spontant "jag är inte människointresserad, jag är hästintresserad". Hon leker med leksakshästar och leksakshundar och det handlar då om vad de olika djurfamiljemedlemmarna gör. Mycket tydligt påpekar hon att hon *aldrig* leker med dockor. Denna kommentar gör mig fundersam och undrande. Att leka med dockor kanske också är en typisk "kvinnlig" nedvärderad flicklek som Anna inte vill bli förknippad med.

När vi pratar om vem det är som bestämmer i Sverige, så frågar Anna vem Göran Persson är? Vår nuvarande statsminister, svarar jag. Hon undrar om vi aldrig haft "en tjej som statsminister", vid mitt nekande svar tar hon i med kraft och säger, "varför väljer dom aldrig det då, varför frågar dom aldrig någon tjej?". Strax därpå minns hon, ja det var ju nära med Mona Sahlin förstås, men det är inte bara killar som skall styra landet. Inte *bara* killar,

hon menar att tjejer skall också styra landet för dom är lika bra. Det är så, tjejer är lika bra, oftast i alla fall.

Min dotter Eva, som är civilingenjör arbetar på en traditionellt manlig arbetsplats. Där finns personal av båda könen, men färre kvinnor.

Eva har nyss fött sitt tredje barn och ger uttryck för en stark upplevelse av att befinna sig i en total kvinnovärld. Hon menar att det är först när man fått barn som man upptäcker denna kvinnovärld. En värld som hon i viss mån känner sig ovan vid.

En näraliggande reflexion för henne blir då att barnen främst lever i en kvinnovärld. De möter kvinnor i alla vardagliga sammanhang, medan män mera undantagsvis förekommer som pappor, manliga släktingar, barnläkare eller lärare. Men efter nyföddhetsperioden menar och hoppas hon att hennes sätt att se och uppleva sina barn inte är annorlunda än faderns.

Eva har förstått att flickors beteende och situation i skolan i viss mån bagatelliseras och att pojkar tillåts dominera på flickornas bekostnad. Liknande saker tycker hon sig märka på sin arbetsplats, men inte så mycket bland de kvinnliga teknikerna. Det är i så fall äldre män som inte alltid hör och accepterar kvinnors mening, säger hon. För att kunna hjälpa sina barn att bli jämställda menar Eva att det är viktigt att de ser vem som gör jobbet hemma, att det inte bara är kvinnan som utför det husliga arbetet utan att man frångår gamla traditioner och ställer samma krav på flickor och pojkars deltagande i familjen. Hon tycker att jämställdhetsfrågan går framåt, om än mycket långsamt och ibland till och med tycks stanna upp, men att processen inte går att stoppa.

Själv har jag arbetat inom socialtjänsten och därmed i en kvinnodominerad miljö. Traditionella husmorsuppgifter som att sylta, safta, konservera, baka, sy och väva har jag som stadsbo aldrig tyngts av, däremot har både jag och Eva med oss en tradition som säger att det är



Bild: Peter Lloyd

kvinnorna som tar hand om familj, hem och hushåll. För min del innebar detta arv att det var mitt och bara mitt ansvar att se till att allt arbete inom detta område blev utfört. Dock har jag kunnat frigöra mig från en del av detta arv tack vare nya synsätt och ny teknik. Eva hävdar att hon ärvt en uppfattning att hon inte behövt göra allt själv. Man och barn är fullt kapabla att se till sig själva och i viss mån hemmet. Båda anser vi att främst vården och omsorgen om barnen är en central men undervärderad del. Eva menar att dessa uppgifter är så viktiga att allt annat blir meningslöst i jämförelse.

Hon använder begreppet investering för framtiden och kritiserar sparandet på den offentliga barnservicen. Hon uttalar tveksamhet inför pappornas barnkompetens. Samtidigt ser hon i omsorgen av barnen ett avgränsat område där kvinnor generellt har större kunskaper och därmed en outnyttjad potentiell makt.

I min ungdom accepterade jag den traditionella synen på vad som var kvinnligt och manligt men kände en diffus undran inför allt det negativa innehållet i det som kallades kvinnligt.

Begreppet "det passar sig inte för en flicka" var förtryckande och moraliserande, det gällde både kläder och utseende. Det förekom misstro mot mode och flärd och manhaftiga yrkeskvinnor, såväl mot kvinnor som ställde politiska krav. Men vid festliga tillfällen upphöjdes *kvinnan* speciellt. Och under allt låg den ständiga övervärderingen av allt manligt. Slutkommentar från mig blir att mycket har förändrats sen jag var nio år. Då förstod jag att naturligt nog kan jag inte uppnå samma status och yrke som en man. Orsaken var förborgad för mig. Min dotterdotter Anna har ett betydligt bättre utgångsläge.

Lisbet Ernbrink

"Söka jobbkurs" förtryck och förnedring

Varje kväll innan jag går och lägger mig brukar jag dra lite i mina öron för att kontrollera att de sitter ordentligt fast på huvudet. Det sägs ju att man ska höra mycket innan öronen ramlar av och jag är absolut i riskzonen. Jag har varit arbetslös till och från sen sommaren -96 och har då varit tvungen att delta i inte mindre än tre "söka jobbkurser" av olika längd och namn men med samma innehåll. Dessa ska hjälpa till att anpassa den arbetslösa till arbetsmarknaden, hjälpa henne att öka sina chanser till att få ett jobb och eliminera alla tillfällen till att göra något annat än att vara aktivt arbetssökande.

Med en attityd som "det finns jobb bara du anstränger dig" gör man individen ansvarig till sin egen arbetslöshet. Jag har sällan upplevt mer kränkande behandlingar och övningar än de jag utsatts för på dessa obligatoriska kurser. Handledarna är oftast själva arbetslösa med en ALU- anställning.

En dag lurade man ut mig ur klassrummet där resten av klassen sen var tvungna att bedöma mig. Det skrevs upp på tavlan, för mig att begrunda när jag kom tillbaka. Det var för min egen skull sas det, nu visste jag hur jag uppfattades av min omvärld (läs arbetsgivare) och kunde anpassa mig efter den! Sen utsattes resten av gruppen för denna utvärdering, fast de var medvetna om den. Handledaren på denna kurs var ALU- anställd och hade ingen psykologisk utbildning, hon var också mycket väl medveten om att jag skulle opponerat mig om jag vetat om övningen. Därav lögnen.

En dag försökte man smygfilma mig under en simulerad arbetsintervju. För att jag sen tacksamt skulle kunna studera mina fel och brister. Jag har fått formulär att fylla i för att handledarna ska kunna få en uppfattning om mig och lättare kunna hjälpa mig att hitta ett jobb.

Dessa har innehållit skalor från 1-7 där man ska pricka in sig mellan förtryckta egenskaper som: Maskulin-Feminin, Egocentrisk -Empatisk, Realist-Drömmare, Trygg-Otrygg. Vi har ägnat timmar till att lära oss vikten av att i en telefonintervju presentera oss rätt.

"Hej, jag heter Elin Ek". Och inte: "Hej, mitt namn är Elin Ek". Det första förslaget skulle ge oss jobb och inte det andra. Handledaren på denna kurs var också ALU- anställd. Han ville inte svara på min fråga om varför han, som kunde det här så bra och visste vad som krävdes för att få ett jobb, ändå inte hade något.

En representant från AMI kom för att tala om arbetshandikappade och hur man väljer praktikplatser för dem. Han talade om hur viktigt det är att man tittar på om det är en "manlig" eller "kvinnlig" arbetsplats- "så att inte män hamnar i vården och kvinnor på Volvo"! Här började öronen fladdra farligt... Om jag vägrat infinna mig på dessa kurser så skulle mitt KAS och socialbidrag dragits in. Detta är axplock av mina erfarenheter från "söka jobbkurserna". Något som många arbetslösa tvingas uppleva. Man sparkar på folk som ligger. Då jag vägrat att finna mig i detta och ifrågasatt dessa övningar så har jag blivit systematiskt mobbad.

Man har försökt tysta ner mig, skuldbelägga, ignorera och hota mig. Utan ett kvinnokollektiv bakom mig så hade det varit svårare att stå emot och kämpa för mina rättigheter.

Elin Ek

REDAKTIONENS FAVORITER

Spanska fiskfiléer i ugn

En lite festligare fiskrätt som är mycket enkel att tillaga. Ris passar bra till. Receptet är för 4 personer.

Ca 600 g fiskfilé (t ex torsk)

panering:

1 ägg

ströbröd

salt och peppar

stekning:

1 ½ msk smör eller margarin

1½ msk olja

grönsaksfräs:

2 medelstora lökar

2 dl torrt vin

2 msk tomatpuré

2 vitlöksklyftor

1 msk färsk basilika eller 1 tsk torkad

6-8 tomater (ev hela konserverade, utan spad)

garnering:

50 g rensade räkor

1 knippa persilja

arbetstid: ca 25 min

stektid: 2-4 min

gräddningstid: 30 min

1. Sätt ugnen på 200 grader.

2. Panera fiskfiléerna.

3. Bryn fisken snabbt i matfettet och oljan.

Lägg dem på ugnssäkert fat. Fisken ska inte vara genomstekt.

4. Skala och skär löken i tunna skivor. Bryn den lätt i pannan och tillsätt vitt vin, krossad vitlök, tomatpuré, basilika, salt och peppar.

Häll blandningen över fisken.

5. Skålla och flå tomaterna. Dela dem i klyftor och lägg dem vid sidan av fisken.

6. Sätt in fatet i varm ugn, 200 grader i ca 30 minuter. Fräs räkorna hastigt och strö dem och rikligt med klippt persilja över och servera!

* * * * *

Medelhavslamm

Denna lammrätt kallar jag för "Medelhavslamm" därför att den är kryddad med den klassiska italienska "Gremolatan", dvs. citron persilja och vitlök. Lamm är så mört att man kan använda även det billigare köttet att ugnsteka.

1 kg lammkött, bringa eller bog,

1 väl tvättad citron

1 knippa persilja

3 klyftor vitlök

olivolja

salt

8 skalade potatisar

Smörj en ugnsfast form, så trång som möjligt.

Lägg lammet styckat i lagom stora bitar i formen.

Riv citronskal grovt, pressa saften, hacka persilja och vitlök grovt, en skvätt olivolja och en tesked salt,

blanda allt, häll över lammbitarna och rör om så köttet får gotta sig i gremolatan. Potatisen kan man steka i ugnen bredvid formen eller om det finns plats, i formen med lammet, detta ger en fantastiskt god smak på potatisen.

Stek i ugnen på 200 gr. i ca en timma, pröva om det är färdigt, annars får det stå en stund till.

* * * * *

Linssås

Linssåsen kan serveras till spagetti med exempelvis en fräsch sallad och groddar till. Häll gärna lite yoghurtsås över sallader.

2 gula lökar

2 paprikor (gröna) hackas och brynes guldgula i olja (oliv)

Tillsätt 1 burk krossade tomater och buljong (t ex växtbuljong Plantaforte)

2 dl linser (kokade, mosas lätt med en gaffel) tillsättes därefter

Smaksätt med Tamari och Herbamare
(Tamari = japansk mjölksyrad sojasås
Herbamare = örtsalt (havssalt + färskmalda örter)
Linserna (bruna) kokas i vatten med lagerblad och
chilipulver ca 25 min
Spadet kan användas att blanda ut växtbuljongen med.

Yoghurtsås
Yoghurt smaksatt med örtsalt, paprikapulver,
chilipulver, några stänk cayennepeppar och
vitlökspulver (eller färsk pressad)

* * * * *

Indonesisk gryta

*Receptet är för 4 personer men kan vid behov
drygas ut med mer grönsaker.*

400-500 g grytbitar av fläskkött
1 rejäl gul lök
½ purjolök
1 stor eller 2 mindre morötter
1 syrligt äpple
1 stor banan
1 köttbuljongtärning
salt efter behov
vitpeppar
1 msk vitvinsvinäger
curry efter tycke och smak
paprikapulver (kan uteslutas)
ev vetemjöl + mjölk till avredning

Skär grytbitarna till mindre bitar. Skär löken, skiva
purjolök, morötter, äpple och banan. Bryn köttet i
stekpanna, lägg över i gryta.

Vispa ur stekpannan med vatten och buljongtärningen.
Bryn därefter grönsaker och frukt var för sig i stek-
pannan, över till grytan. Späd med mer vatten om så
behövs. Tillsätt vinägern och resten av kryddorna.
Jag "höftar" alltid med kryddorna, framförallt vad gäller
curryn så vill inte alla ha den så "het".
Man kryddar efter egen smak.
Låt grytan puttra 10-15 min på svag värme.
Om man vill så kan man avreda den men det är inte
nödvändigt. Grytan avnjutes sedan med ris.

* * * * *

Algerisk kaka

1 kopp sötmandel (mald)
1 kopp ströbröd
½ kopp strösocker
½ kopp margarin
4 ägg
2 tsk bakpulver
2 tsk vaniljsocker
2 tsk apelsinblommaessens

Blandas och hälls i smörd och bröad form
ca 24 cm i diameter
30 min i 200 grader

"Sirap"
2 dl socker
5 dl vatten
1 tsk apelsinblomessens
Kokas 20 min och hälls över kakan
låt kakan stå till nästa dag

* * * * *

Äpple och hasselnötsrutor

150 g smör
3 ägg
3 dl socker
3 dl vetemjöl
1 tsk bakpulver
kanel
tunt skurna äpplehalvmånar
hackade hasselnötter

Rör smör och socker mjukt, tillsätt ett ägg i taget.
Blanda mjöl och bakpulver och håll det i smörsocker
äggblandningen.
Bred ut smeten på en bakplåt med kanter (modell
mindre), med bakplåtpapper i botten. Lägg på
äppleskivorna, strö kanel och de hackade
hasselnötterna över.
Grädda i 175 grader i ca 25 min
Skär kakan i rutor när den svalnat.

* * * * *

”När din våldtäkt är underhållning, är din värdelöshet fullständig.”

Andrea Dworkin

Folkaktionen mot Pornografi

har gett ut en broschyr som heter Kommersiell Barnpornografi. Den tar bl a upp kopplingen mellan pornografi och förtryck, vilket idag inte är helt självklart när man följer den allmänna debatten som förs i massmedia. I tv intervjuas en käck ung tjej som glatt berättar om sitt arbete som porraktris, i ett annat program sitter både utvikinngstjejer och deras föräldrar och pratar om herrtidningar och utvik på ett lättsamt sätt. Tjejerna ger intrycket av att vara sunda och glada. De säger sig inte vara utnyttjade och anser sig ha valt sitt jobb frivilligt. De råkar bara gilla sex. Man framhäver gärna deras vardag och att de är ”vanliga” tjejer. Ingen frågar sig vad som ligger bakom deras glada attityder och diskussionen faller platt.

För att kunna leva som de gör måste de naturligtvis avskärma sig och bli just de objekt som porrindustrin vill ge sina konsumenter. Man vill få oss att tro att unga tjejer som ger sig in i porrbranschen gör ett medvetet val. Det finns också de som vill få oss att tro att *barn* som figurerar i pornografi gör det frivilligt. Från 1971 till 1980 var det inte olagligt att sprida barnpornografi i Sverige. Efter att den nya lagen trädde i kraft rensades den värsta barnporren bort. Men porrindustrin kom på ett sätt att kringgå lagen. Folkaktionen mot Pornografi brukar kalla den sortens pornografi för *anspelningsporr*.

Det är pornografi där unga kvinnor gjorts yngre genom tofsar i håret, nappflaskor, slickepinnar, nallebjörnar mm. Sådan anspelningsporr finns att hyra på video hos vanliga videouthyrare. På baksidan av videofilmerna hittar man genomgående ord som tvång, förbjudet, unga, debut, lura, övertala och även anspelningar på incest förekommer. I Norge har man en lag som förbjuder både innehav och import av barnpornografi och där menar man att barnpornografi är pornografisk skildring av någon som är, kan antas eller framställs som att vara under 16 år.

Sverige har fått mycket kritik från andra länder för sin dåliga lagstiftning. Enligt Fn:s barnkonvention ska barnen skyddas från att utnyttjas i *sexuella övergrepp och könshandel, inklusive pornografi*. I Sverige kan en man som våldtagit en minderårig flicka få ett lindrigare straff om flickan ”verkat erfarnare” än hon är eller om hon uppträtt ”förföriskt”. Barnet ska ta ansvar för den vuxnes beteende. Man vet att flickor som under sin uppväxt utsatts för övergrepp lättare hamnar i någon form av missbruk, att de får psykiska problem, hamnar i prostitution eller i porrbranschen. En del av pojkarna löper risk att själva bli förövare.

Inom pornografin kan våldshandlingar räknas som sex och förnedring och smärta görs till något upphetsande. Det handlar om makt och kontroll. Kvinnor och barn avhumaniseras och används som en vara. I vårt s k jämställda land görs pornografin till nåt privat och ses inte i ett större sammanhang. Faktum är att vi alla påverkas av den kvinnosyn pornografin förmedlar. Eftersom kvinnan görs till ett objekt, en kropp att använda, utan namn, utan känslor eller personlighet kan hon vara precis vilken kvinna som helst. Ordet pornografi kommer från grekiskans *porne*, som betyder hora och *graphos*, som betyder skrivning, etsning, teckning. Det säger väl allt?

Laila Carlsson

källa: *Kommersiell Barnpornografi*
en broschyr från Folkaktionen mot Pornografi

Teater i Vägen

är namnet på en fri teatergrupp i Göteborg. Gruppen startades 1993 av Stina Svensson och Malin Martinsson.

De träffades på Ingesunds folkhögskola där Stina gick på teaterlinjen och Malin praktiserade. När de fick en förfrågan om att spela på Ljungskile folkhögskola under deras temavecka om homosexualitet, tackade de ja och Teater i Vägen bildades. Sju uppsättningar har det blivit hittills. De har spelat på bl a Kvinnohuset i Stockholm och på seminarier lite varstans, främst i västra Sverige. I en del produktioner har andra gästspelat och Mattias Kwick har varit inblandad i flera. Han skriver och spelar musiken och har ibland också gjort scenografin.

Teater i Vägen står själva för sina utlägg och några betalda skådespelare är det inte frågan om. För att försörja sig har Stina Svensson arbetat som ljus tekniker på Stadsteatern. Numera kan man se henne på Teater Trixter där hon är en av skådespelarna i deras Private Shows.

Efter att ha sökt scenskolan ett flertal gånger har Stina nu övergett de planerna och går sin egen väg. Malin Martinsson är dramapedagog och har bl a jobbat med intagna på fängelser. Det är hon som står för regin, men de jobbar också fram föreställningarna tillsammans genom improvisationer. Teater i Vägen vill som namnet säger, stå i vägen, ruska om och beröra. De har arbetat mycket med kvinnors sexualitet och kraft, homosexualitet och hiv. Ämnen som är känsliga och nedtystade i vårt samhälle. Snart drar Stina och Malin igång sitt nästa projekt. Vi håller öron och ögon öppna.

Laila Carlsson



Bild: Towe Wallin

Stina Svensson och Ulrika Davidsson i Jungfruspelet

Teater i Vägens produktioner:

1993 - Vem sa att det skulle vara enkelt (impro. teater)
1994 - Textacy (Texter från okända kvinnors byråldador)
1995 - Jungfruspelet (av Jean Genet)
1995 - Fränder dör (div. Författare)

1996 - Sängkammarhistorier (impro. teater)
1996 - Motståndet (av Inga Lindsjö)
1997 - Kärlekens vedermödor

Amy Tan
Joy Luck Club
Hammarström & Åberg 1990

Chow Ching Li
Tårarnas bärstol
Wahlström & Widstrand 1978

När jag för några år sedan läste Amy Tans böcker Joy Luck Club och Köksgudens hustru blev jag fascinerad av den kinesiska kulturen. Personerna i böckerna talade i liknelser, såg tecken i drömmarna, levde i ett myller av outtalade regler och förhållningssätt i sin vardag.

Joy Luck Club blev en succé då den kom. Titeln är namnet på en mahjongklubb som startar i Kina och återuppstår i USA. Fyra kinesiska kvinnors berättelser varvas med deras döttrars. Amy Tan har i sin bok skildrat kulturkrockarna mellan generationerna.

Föräldrarna med sin kinesiska identitet och barnen, uppvuxna i Amerika med sitt kinesiska arv.

Dåtid och nutid vävs samman till en gemensam historia. Jag har läst den ett par gånger och kommer att läsa den igen.

Nyligen hittade jag en bok skriven av Chow Ching Li på ett antikvariat. Den heter Tårarnas bärstol och handlar om hennes liv i Kina.

Chow Ching Li växte upp i Shanghai och flyttade som vuxen till Frankrike. Som trettonåring blev hon mot sin vilja bortgift. Det är en storslagen berättelse om revolutionen, om gamla seder och nya, om kvinnans villkor i dåtidens Kina.

Utan bitterhet, med viljestyrka och mod kämpade Chow Ching Li för att göra det bästa av sitt liv med de förutsättningar hon hade. Hennes levnadsöde är också en historisk

skildring av Kinas utveckling under 40-, 50- och 60-talet. Den ger en tydlig bild av Shanghais förändring efter kommunismens inträde. Miljöerna är väl beskrivna. Man kan nästan höra ljudet av cyklarna.

Laila Carlsson

Charlotte Orwin
Ett litet korsdrag
Bonniers 1998

De stora förlagen vet att poesi sällan inbringar några stora summor.

På grund av detta faktum satsar de bara på ett par lyrikdebutanter per år. Charlotte Orwin är en av de få som passerat nålsögat. Hon är vårens debutant på Bonniers. Poeten är född 1963 och bosatt på Södermalm i Stockholm. Storstaden finns med som bakgrund till hennes dikter. Dessa handlar om ett komplext och sårigt kärleksförhållande samt om de ogardade känslorna för ett barn. Boken bjuder på lättillgänglig poesi som knappast ger läsaren några språkliga överraskningar.

Men Orwin har god hand med vardagsorden. I några intensiva dikter lyckas hon förmedla prov på den hopplöshet och förtvivlan som gror ur ett kraschat förhållande.

Jag trodde alltid
att smärtans erfarenhet
skulle göra mig stark
Men jag vet nu att man domnar
som en manet uppslängd på land
utlämnad åt solens hetta
Bara ett barn skulle kunna
få för sig att rädda den

Maj Persson

Birgitta Trotzig
Dubbelheten- Tre sagor
Bonniers 1998

När Birgitta Trotzig skriver sagor så är de knappast uppbyggliga och får inte heller några lyckliga slut. Detta är absolut ingen lektyr för barn. All ondska och sorg som skildras kan även skrämma en luttrad vuxenläsare. Författarinnan ger oss en beskrivning av vad sagor betyder för henne som människa och konstnärlig utövare. I sagans form rör man sig fritt mellan olika verklighetsplan. Realismen är med, men som beståndsdel huvudsaken är den valda helhetsbilden. I sagans form blir allting på en gång tydligt/synligt och olöslig gåta. Politiken blir svart djurlek, psykologin ömsinta och ömtåliga monsters beroenden och konfrontationer- världen blir metafysik. De läsare som är förtrogna med Trotzigs författarskap kommer att känna igen teman från tidigare böcker.

Författarinnan skildrar här som så många gånger förr de utanförståendes och ensammas livs villkor. Man får sällan någon utförlig beskrivning av huvudpersonernas utseenden och sätt att uttrycka sig. Istället beskrivs människorna inifrån och blir till psykologiska porträtt.

I den första sagan skildras hur ordknapphet och brist på kommunikation kan tillintetgöra en hel familj. Detta ämne varierar även i de följande texterna. Trotzigs språk är som vanligt mycket vackert. Hos henne blir prosan nästan en slags poesi.

Maj Persson

Anita Salomonsson
Mannen på myren
Högmans förlag

Du har väl upptäckt Veckans bok? Varje torsdag kommer en nyskriven svensk roman att finnas på Konsum, på bensinmacken och många andra ställen (men inte i bokhandeln). Priset är 40 kr, som en veckotidning, och böckerna är på högst 60 sidor. Idén är bra, och nu väntar många fina läsoplevelser. Anita Salomonsson, som debuterade sent i livet, har tidigare utkommit med fyra romaner. Denna gång berättar hon om kvinnan som reser till Lappland för att hälsa på en man som hon tycker mycket om, för hans trygga händer och blåa ögons skull. Men det blir inte som hon tänkt sig. Mannens förflutna hinner ikapp honom, kan man säga och kärleken är inte alltid förnuftig. En lite vemodig berättelse som du läser på en kväll, men som lever kvar länge.

Aase Bang

Svetlana Aleksijevitj
Förförda av döden Ryska
reportage Översättning: Stefan
Lindgren Ordfront 1998

Bokförlaget Ordfront har tagit det utmärkta initiativet till en serie som fått samlingsnamnet Reportagens mästare. Förförda av döden innehåller ett urval av Aleksijevitjs tidigare publicerade böcker.

Författarinnan är född 1948, uppväxt i en lärarfamilj, utbildad till journalist och bosatt i staden Minsk. Bön för Tjernobyli (1997) väckte stor uppmärksamhet och A. har på mycket

goda grunder tilldelats Svenska Penklubbens Tucholskypris 1996.

Med hjälp av bandspelare fångar författarinnan upp folkets röster, de anonyma som alltid bildat en grå bakgrund till hjältarnas strålgång. I "Kriget har inget kvinnligt ansikte" (1985) får kvinnor som kämpat som soldater i andra världskriget komma till tals. En del tycker att det är plågsamt att minnas men öppnar sig ändå för A. Intervjuaren inger tydligen lugn och förtroende. Att texten berättar om hur man sköt ihjäl en fiende känns tungt.

En kvinna berättar att köttaffärer inger henne panikkänslor. Jag blev speciellt röd när jag läste utdrag ur "De sista vittnena" (1986) som återger vittnesmål från dem som var barn under tyskarnas belägring.

Här fick jag lägga ifrån mig boken flera gånger. Det var helt enkelt för starkt, på gränsen till det outhärdliga. Man hämtade föräldrarna till barn som gått till partisanerna och halshögg dem inför allas åsyn. I ett hus fann de inte en människa, då fångade de istället katten och hängde den. Den hängde i repet som ett litet barn. Under kriget i Afghanistan dödade ca femton tusen sovjetmedborgare.

A ville först inte skriva om denna nya tragedi. Hon var trött på tomma ideologier och meningslös människoslakt men lät sig så småningom övertalas till att skriva "Zinkpojkar" (1989).

De unga som gick ut i detta krig trodde nästan alla att de skulle bli hjältar. Istället mötte de pennalism, kvinnoförtryck och ett omfattande drogmissbruk. Hemkomsten blev också den en chock som ledde till ytterligare förnedring.

Bokens avslutande del "Förförda av döden" skildrar människor som farit illa genom Sovjetunionens sönder-

fall. Här lär vi känna den ensamme pensionären som tappat livsgnistan och den arbetslösa, allt mer neurotiska hemmafrun. Det går lätt- tyvärr alltför lätt- att dra paralleller till vårt hårdnande svenska samhällsklimat. "Förförda av döden" är en viktig bok som bör läsas av så många som möjligt. Trots att man konfronteras med så mycket ondska minns man ändå bäst den styrka och det mod som de intervjuade visar. Denna grymma bok på sitt vis en lovsång till livet.

Maj Persson

Eva Österberg redaktör
Jämmerdal och fröjdesal
Kvinnor i stormaktstidens
Sverige Atlantis 1997

Eva Österberg, historieprofessor i Lund, har tidigare bl a skrivit boken "Folk förr". Den här gången har hon samlat en rad intressanta artiklar av forskare från Lund och Växjö, artiklar som berättar om kvinnors liv i Sverige under 16- och 1700-talen. Det handlar om kvinnor ur alla samhällsskikt, från Strumpfots-Karin på samhällets botten till drottning Kristina.

Kvinnoliv tedde sig mycket olika i olika samhällsklasser. Eva Österberg fick nyligen Rausingpriset för sin "medmänskligt engagerade" forskning och författarskap.

Aase Bang

Över hela världen är det fortfarande kvinnor som drar det tyngsta lasset. Kvinnor arbetar mer än män och får bara betalt för en tredjedel av arbetet. Männen får betalt för två tredjedelar av sitt arbete.

I i-länderna har kvinnorna 35 procent av inkomsterna och i u-länderna 27 procent.

Vad det gäller den politiska makten har vi i de rika länderna tolv procent kvinnliga parlamentsledamöter, i de fattiga tio procent. Det finns alltså mycket kvar att göra...

Källa: *Om Världen*

Tjejers IT-användande

Ökar X-bit heter ett nystartat projekt som vill krossa myten om att tjejer skulle vara sämre än killar på data och IT. Det är stiftelsen Kvinnoforum som står bakom X-bit. FSI, Forskningsgruppen för Samhälls- och Informationsstudier, har i en enkätundersökning tillfrågat 7.000 personer ur Sveriges befolkning om deras IT användande.

Resultatet visar att var fjärde ung tjej använder Internet idag jämfört med var 20:e 1995.

-Tjejer är inte sämre än killar på någonting, det är bara en fråga om hur det hela är anpassat, säger projektledaren Ulrika Lahne. X-bits lokaler ligger i centrala Stockholm, där det vimlar av 13-25 åriga tjejer som chattar, surfar, gör hemsidor och utvecklar sitt datakunnande.

Jag är inte rädd
för mörkret där ute.
Det är mörkret här inne
jag är rädd för.

Shelagh Delaney

Vietnam drabbades förra året av stora översvämningar, med många dödsoffer och stora materiella skador. Det vietnamesiska kvinnoförbundet vädjade om hjälp och vid KDVs rådsmöte i Paris i februari kunde Aase Bang överrätta 1000 dollar från SKV till Truong My Hoa, kvinnoförbundets ordförande. Sylvie Jan berättade om sin resa till Djibouti och KDVs kampanj för Aïcha Dabalé. I övrigt ägnades en stor del av mötet till att diskutera situationen för afrikanska kvinnor och planerna för det stora solidaritetsmötet som sen ägde rum i Havana i april.

Stöd till Iraks barn

En isländsk organisation som kallar sig "Fred 2000" skickade annandag jul ett flygplan lastat med julklappar och mediciner till sjuka barn i Irak. På returren hade planet med sig en femårig flicka, Amal Saeed som har en mycket ovanlig, livshotande sjukdom. Amal får nu behandling i Amsterdam, där "Fred 2000" också har medlemmar.

Vad kvinnor än tar sig för så måste de göra det dubbelt så bra som männen för att anses hälften så duktiga.

Lyckligtvis är det inte särskilt svårt.

Charlotte Whitton

från boken: *Roligt sagt av kvinnor, Tidens förlag.*

Om det inte fanns speglar skulle jag inte vetat något om min ålder.

Pablo Picasso

O Fåglastad heter musikteaterföreställningen som är en hyllning till Fogelstadkvinnorna och deras gärning (med andra ord SKVs farmödrar!)

Det blir 18 föreställningar i sommar med premiär den 3 juli. Några av kvinnorna i "Fogelstadkonstellationen" spelas av kända skådespelare, bl a Inga Langré, men dessutom deltar ett 40-tal amatörer. Manus har skrivits av Ingegerd Monthan, Marie Selander är konstnärlig ledare och för regin svarar Cleo Bohman.

SKV-are som såg ett smakprov förra sommaren var begeistrade, och kommer tillbaka i år.

Spelplatsen blir Fogelstad gård, där kvinnliga Medborgarskolan höll till under närmare 30 år.

Biljetter säljs bl a hos Turistbyrån i Katrineholm, 0150-572 41

Hon släpptes fri!

I september 1997 kidnappades djiboutiskan Aïcha Dabalé och hennes make Mohamed Kadamy i deras bostad i Etiopien.

De utlämnades till Djibouti, där de anklagades för att förbereda ett attentat och fängslades utan dom. Aïcha, som var gravid när hon greps, arbetade i Etiopien för en fransk välgörenhetsorganisation, *Mission Enfance*. Hon hade offentligt kritiserat myndigheterna i sitt hemland på grund av det massiva våld mot kvinnor av Afarstammen. (De är nomader och lever i ett av världens kargaste områden).

Aïchas syster, som bor i Frankrike, vände sig till KDV som startade en världsomfattande kampanj. I april fick vi veta att kampanjen lyckades! Aïcha hade kommit till Paris.

Konst i norr

Museum Anna Nordlander i Skellefteå är Nordens enda museum för kvinnokonst, det finns tre i hela världen. I sommar arrangerar museet för andra gången utställningen Sommarskulpturen, med deltagande av tio konstnärer från Danmark, Finland och Sverige. Konstverken har utformats på plats under våren. Utställningen pågår till 16 augusti.

Atomskador i tredje generation

En rapport från universitetet i Dundee i Skottland har skapat oro bland ättlingar till australiensare som befann sig i närheten av de brittiska atomprovsprängningarna på 1950-talet. Enligt rapporten är spontana aborter, dödfödda barn och barn med medfödda missbildningar vanliga hos 17 procent (närmare en femtedel) av ättlingarna till de brittiska soldater som deltog i provsprängningarna mellan 1952 och 1958.

Källa: *Kvinner i tiden*

Antibiotika befäster dålig djurhållning

Svenska riksdagen förbjöd användning av antibiotika i foder till djur 1986. Antibiotika användes i förebyggande syfte för att undvika sjukdomsutbrott, men också som tillväxtbefrämjande medel. Regeringen har tagit fram en skrift om hur antibiotika i foder påverkar djur och människor. Broschyren kan beställas kostnadsfritt från Jordbruksdepartementet, 103 33 Stockholm.

I förra numret skrev vi att Plogbillsrörelsens grupp *Så välj då livet* stått inför rätta efter en aktion mot Bofors. Nu har domen fallit. Marija Fischer dömdes till 80 dagsböter och villkorlig dom. För Cecilia Redner blev det skyddstillsyn och 100 dagsböter, dessutom godkändes Bofors krav på 38000 kr i skadestånd. Enligt Svea Rikes lag bör en medborgare ingripa, också med olagliga medel för att förhindra medhjälp till folkmord. Marija och Cecilia hade under aktionen tagit sig in på Bofors område, planterat kunskapens träd men misslyckats med att ta sig in till fartygskanonen de skulle avrusta. Istället bjöd de vaktpersonalen på kaffe och bullar.

Källa: *Hopp & Motstånd*

I Pappagruppens slutrapport från Socialdepartementet skriver man: Att vara förälder ger en god träning i ledarskap och att det i sin tur är en tillgång för företagen. Man undrar då varför vi inte har fler kvinnliga chefer i vårt land. Kvinnor har ju alltid tagit störst ansvar för barnen och borde därmed vara utmärkta ledare!

Sommarläger i Norge?

Nei til Atomvåpen inbjuder till sommarläger på Tromøya vid Arendal på norska sydkusten, ett semesterparadis! Det blir miljöprogram, kultur, lägerbål, båtkonvoj, diskussionsgrupper, eget ungdomsprogram, sport, bad, folkdans, sång och musik. Alla är välkomna! Kontakta NTA, tel: 009 47 22 20 58 48

Dansk alkoholpolitik

Hälsominister Birte Weiss har föreslagit att det ska bli förbjudet att sälja alkohol till barn under femton år. Lagförslaget innehåller en lång rad åtgärder, som ska minska alkoholkonsumtionen, ett område där danska skolbarn har Europarekord.

Hiroshimapriset har tilldelats den amerikanska poeten *Carolyn Forché*. Hon fick priset för sin antologi "Against Forgetting" (Mot glömskan), som hon har arbetat med i tretton år. Carolyn har samlat dikter av Pasternak, Brecht, Szyborska och många många andra poeter (tillsammans ca 800 dikter) som vittnesmål om vårt sekels alla grymheter, från folkmordet på armenierna till massakern på Himmelska fridens torg. Ett kortkort citat ur Carolyns egen dikt om Hiroshima:

"Det är floden hon minns mest, de levande och de döda som tillsammans skrek på hjälp."

Övers: *Agneta Pleijel*

Rättelser

Vi beklagar:

Ebba Witt-Brattströms namn blev omkastat i förra numret på vår boksida. Witt-Brattström ska det vara och inget annat! I brådrasket glömdes också bildtexter och fotoagrafernas namn bort. Vi ber om ursäkt och lovar bättring.

Redaktionen

Gesunda

Vår egen pärla i hjärtat av Dalarna SKV-stugan är lika attraktiv vinter som sommar.

Den ligger på höjden av Gesundaberget, med ett härligt fritidsområde runt om. Vintertid kan man utnyttja skidbackarna och elljusspårerna. På hösten frodas bärmarkerna. För sommarens bad ligger Siljan på cykelavstånd. Sollerön är en sevärdhet, likaså Mora med Zorngården. Där finns också fåbodar - både brukade och omgjorda till mysiga, naturskönt belägna caféer och utsiktsplatser.

Stugan är utrustad med fyra fasta bäddar i två rum. Två extrabäddar finns, som kan placeras iorstugan. Dessutom finns en Lillstuga med 2 bäddar. Lättskött kök med kyl och frys. Dusch och toalett, kallt och varmt vatten. Det enda du behöver ta med är sänglinne och handdukar. Hyran per vecka är 1.250 kronor för SKV-medlemmar. 1.500 kronor för övriga. Ring SKV:s expedition, tel. 031-14 40 28.

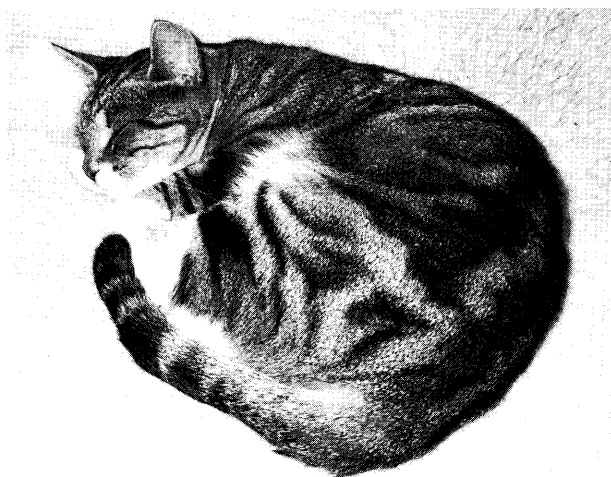


Bild: Ditte Johansson

Har kvinnor humor?

Nästa nummer av Vi Män skor kommer att ha "kvinnor och humor" som tema.

Skicka in era tankar och funderingar runt humor, "är det skillnad på kvinnlig och manlig humor" t ex. Kanske ett roligt minne, ett kåseri, något fyndigt sagt av kvinnor, vi behöver hjälp med "att vara roliga".

Redaktionen

som inte längre är kvar i arbetsmarknadspolitiska åtgärder utan arbetar helt idéellt.

Kvinnomaktutredningen

På jämställdhetsrådet den 12 mars redovisades en del av denna stora utredning. Det var bra att detta kommit på pränt. De flesta av oss visste redan det mesta, men nu står det svart på vitt, med bilder och diagram och staplar. Det är sant att kvinnorna gör mest i det gemensamma hemmet, efter de första åren som sambo, det är sant att kvinnorna ansvarar för barnen, skolorna och hemmen. Männerna tar pappaledigt 10 %. Det har gått något tillbaka på senare åren, för det är dyrare för en pappa (eftersom de har högre lön i regel) att ta ledigt.

Det är också viktigt med den historiska perspektivet. Kvinnor har alltid arbetat, men inte varit ekonomiskt oberoende. De har alltid haft förmyndare av olika slag. Det var få kvinnor, i regel bara de som var myndiga, egna företagare, eller hade ett lönat arbete som räckte till mer än livets nödtröst som var oberoende av män.

Det är inte mycket som har förändrats. Män tycks komma undan allt hushållsarbete på något mystiskt sätt. Kvinnor orkar inte tjata. Det gäller att kunna hålla ut, att vara passiva. Det har gått lite sämre på senare år. I högavlönade familjer är det mera jämställt, men det beror på att kvinnorna gör mindre i de familjerna (vem som gör vad, pigan?). Dessa familjer skiljs inte heller så ofta.

När mödrar klagar för att de inte kan vara hemma så mycket med sjukt barn, får de ofta höra: "du skulle inte skaffat barn". I jämställdhetsförhållande jämförs kvinnor med män i hushållsarbete, kvinnorna jämför sina män med andra män. När inkomsterna är låga i en familj, ser kvinnorna till att det räcker.

När inkomsterna är höga ansvarar männen. I dessa spartider har marknaden blivit maskuliniserad. Så även den offentliga sektorn. Lönerna för män i höga befattningar ökar. Större ju högre upp, vad är det som värderas? Hur man än räknar så är det negativt att vara kvinna. Män passar alltid!... När en kvinna får en högre post läggs ofta fler arbetsuppgifter till. Ändå är det så att män över 64 år är mer beroende av välfärdstjänster.

Detta betänkande är nu ute på remiss, sista dagen 10 juni -98. Män skall nu informeras, gärna sådana som skriver om ekonomi.

Zaida

Människan kan delas in i två grupper.
En som går före och utträttar något
och en som kommer efter och kritiserar.

Okänd

Insamling till Ghana

SKV Umeå började 1996 stödja ett kvinnokooperativ på Ghanas landsbygd, Mary, en idealistisk hemkunskapslärarinna gick runt i en del små byar och försökte med enkla medel bygga upp en liten fungerande inkomstkälla för de kvinnor som lämnats kvar ute i byarna när deras män for till staden för att söka jobb.

En del kvinnor fick hjälp med pengar till stora kokkärllar för att kunna tillverka tvål av kakaoträdets bark, (en gratis naturprodukt i området). En del skulle tillverka gari (ett slags mannagryn av kassaweroten, en basföda). En kvinna fick 60:- för att köpa färg så att hon kunde måla sina flätade vassprodukter. Den kvinnan har idag 2 anställda som säljer hennes produkter på marknaden, en kvinna fick köpa en drejskiva, en annan kvinna fick hyra en symaskin. Totalt gav dessa pengar någon form av inkomst till 75 kvinnor.

Tanken med projektet är att kvinnorna skall betala tillbaka den summan de fick låna, för att andra kvinnor ska få hjälp till självhjälp. Idag har SKV Umeå ansökt om SIDA-bidrag för att i större skala kunna skapa kvinnokooperativ på landsbygden. Vi har fått ett positivt svar och projektet som skall pågå i två år skall samla in 54000:- Sedan bistår SIDA med resterande 80%.

Det här blir två större kooperativ som skall sysselsätta flera kvinnor. Som tidigare skall bidragstagarna betala tillbaka pengarna som sedan skall kunna användas till nya kvinnokooperativ. Projektet är tidsbegränsat och vi har som grundplåt samlat in 13000:-. Det fattas således 41000:- på 2 år.

Detta hoppas vi nu kunna samla in med benäget bistånd av er SKV-are ute i landet. Centralt har vi beslutat att driva insamlingen från Umeå. Vi anordnar caféer, loppmarknader, solidaritetsluncher och vernissager, samt har naturligtvis även pg-konto.

Det är viktigt att minnas att varje krona blir fem kronor och att INGET BIDRAG ÄR FÖR LITET. Hälsningar från Umeå via Yvonne Lindblom, kassör.

Postgiro 4 85 34 29-1

Soraya Paktiani får stanna!

Hon kom hit till Sverige på en kurs för journalister i Kalmar. Hon, hennes man och 5 barn var olagliga flyktingar i Pakistan. De var släktingar till den då styrande presidenten i Afganistan. Men de var medvetna om situationen och flydde i panik. SKV skrev brev till Pierre Schori och bad att hon skulle få stanna i Sverige.

Kanske var vårt brev en bidragande orsak till att utlänningsnämnden ändrade åsikt?

Svenska Fredskommittén

Stockholm 12 maj 1998

Pressförklaring

Svenska Fredskommittén har sedan sin tillblivelse 1949 motarbetat kärnvapenprov och kärnvapeninnehav över hela vår värld. Vi har ansett och anser att all försvars- och utrikespolitik som bygger på nukleär avskräckning är förkastlig. Följdriktigt fördömer vi därför starkt de provsprängningar som igår genomfördes i Indien.

Den nya nationalistiskt dominerade indiska regeringen tar på sig ett mycket stort ansvar när man nu med stor sannolikhet inleder en ny kärnvapenkapplöpning i Asien. Vi vill emellertid också rikta uppmärksamheten på de "krokodiltårar" som nu USA:s regering faller.

Under vintern och våren har USA:s regering fortsatt med underjordiska kärnvapenprov i Nevadaöknen. Den 25 mars i år genomfördes det tredje sk "subcritical kärnvapenprovet" i Nevada och under den närmaste tioårsperioden planeras ett 40-tal liknande amerikanska kärnvapenprovssprängningar.

Dessutom bör det påpekas att USA har en stor militär bas i indiska oceanen inte långt från Indiens sydspets.

Basens huvuduppgift är att vara hamn för de kärnvapenbestyckade Tridentubåtarna.

Där finns även ubåtar utrustade med kryssningsmissiler som redan är inprogrammerade för mål i Indien. (Allt enligt chefen för General Dynamics som tillverkar kryssningsmissiler). Svenska Fredskommittén fördömer alla kärnvapenprov - både de som sker under jorden och de sker över jorden. Världens nationer måste äntligen inse att all nukleär avskräckningspolitik hör hemma på historiens soptipp.

Ett hjärtligt tack till alla er som skickat pengar till Vi Mänskor. Vi kämpar vidare med tidningen och hoppas på bättre tider!

Glöm inte.....

SKV:s insamling till kvinnohuset i Honduras! Sätt in en slant, stor eller liten, på vårt postgiro, nummer: 513 23-4. Vi har fått in pengar så det täcker etapp 2. Men vi har redan startat etapp 3, så det gäller att få in 30000:- innan nästa vår.

Så om du har en krona kvar, så tänk på kvinnorna i Honduras. Redovisning får du i höstens SKVIB.

Tävling

Kvinnor från hela världen

Svaren hittar du om du vänder tidningen upp och ner.

1. Sångerskan Annie Mae Bullock är mer känd som....?
2. Vad heter Kinas mest kända skådespelerska?
3. Avantgardistkonstnärarinna med japanskt ursprung.
4. Hundälskande afroamerikansk talkshowvärdinna.
5. Hon var på sin tid resande reporter i Västafrika.
6. Mexikansk konstnärinna som mestadels målade självporträtt.
7. Första kvinnan som flög över Atlanten.
8. Känd rysk anarkist som 1886 immigrerade till USA.
9. Sydamerikansk kvinna som fått en musikal uppkallad efter sig.
10. Vetenskapskvinna som fått nobelpris två gånger, 1903 och 1911.



Bild: Ditle Johansson

Svaren: 1. Tina Turner 2. Gong Li 3. Yoko Ono 4. Oprah Winfrey 5. Mary Kingsley
6. Frida Kahlo 7. Amelia Earhart 8. Emma Goldman 9. Evita Peron 10. Marie Curie

SVENSKA KVINNORS VÄNSTERFÖRBUND

Postgiro 50 50 95-0 Insamlingskonto 5 13 23-4

Barnängsgatan 23
116 41 Stockholm
Tel: 08-640 92 05
(Tisdag och torsdag 13.00-15.00)

Linnégatan 21 B
413 04 Göteborg
Tel: 031-14 40 28
(Måndag-fredag 10.00-15.00)

SKV är partipolitiskt obundet och verkar för ett demokratiskt samhälle med en ekonomi som inte bygger på profit utan på människors behov, ett samhälle fritt från alla former av förtryck.

Förbundets målsättning är:

- * Att verka för jämlikhet mellan kvinnor och män och för kvinnors deltagande på alla områden av det ekonomiska, sociala och politiska livet, samt att verka för ett socialt och ekonomiskt rättvist samhälle där alla har ett meningsfullt arbete.
- * Att verka för ett samhälle där alla barn och ungdomar kan känna trygghet och har lika värde, och där de tillförsäkras fysisk och psykisk hälsa, och ges samma utbildningsmöjligheter.
- * Att verka för ett samhälle där alla barn och ungdomar kan känna trygghet och har lika värde, och där de tillförsäkras fysisk och psykisk hälsa, och ges samma utbildningsmöjligheter.
- * Att verka för fred, allt framtidsarbets grundval - mot krig och imperialism - krigets främsta orsak. Förbundet vill verka för allmän och total nedrustning.
- * Att verka för skydd av vår egen och framtida generationers miljö, för ett resursbevarande samhälle som tar hänsyn till människors verkliga behov och sambanden i naturen.
- * Att verka för solidaritet mellan folken, för folkens nationella oberoende, för de förtrycktas befrielsekamp, för en värld fri från varje form av ekonomisk, politisk, socialt och kulturellt förtryck, mot fascism och rasism.
- * Att bekämpa all kommersiell exploatering av såväl vuxna som barn.

* * * * *

SKV har i korthet följande historia:

1914 bildades Föreningen Frisinnade Kvinnor under parollen: Mot krigspsykos, för demokrati och kvinnors likställdhet. År 1931 utvidgades förbundet så att ett samarbete blev möjligt mellan alla kvinnor som önskade en samhällsutveckling i vänsterriktning. Då fick förbundet sitt nuvarande namn.

År 1946 anslöts Svenska Kvinnors Vänsterförbund till Kvinnornas Demokratiska Vänsterförbund. (Womens International Democratic Federation, WIDF).

KDV har konsultativ status hos FNs ekonomiska och sociala råd, samt hos UNESCO. Denna status innebär rätt att yttra sig vid sammanträden och att framlägga egna förslag.

JA - jag vill gärna prenumerera på Vi Mänskor - pg 90 24 - 1

- | | | |
|--------------------------|---|--------|
| ☐ | Helår 4 nr | 150 kr |
| ☐ | Gåvoprenumeration | 150 kr |
| ☐ | Stödprenumeration | 200 kr |
| ☐ | Jag vill veta mer om Svenska Kvinnors Vänsterförbund (SKV) | |
| ☐ | Jag vill bli medlem i Svenska Kvinnors Vänsterförbund (SKV) | |
| ☐ | Jag beställer boken Arbeta, bröd, fred | 40 kr |

Räkning till:

Gåva till:

Namn.....

Svenska Kvinnors Vänsterförbund
Viktoriahuset

Adress.....

Linnégatan 21 B
413 04 GÖTEBORG

Postadress.....

Telefon.....

BEGRÄNSAD
EFTERSÄNDNING
Vid definitiv
eftersändning återsänds
försändelsen med nya
adressen på baksidan
(ej adressidan)



I nästa nummer:
Kvinnor och humor

Här hittar du Vi Mänikor:

Göteborg: Alternativ Handel, Aniara, Frölunda Kulturhus, Haga bokcafé, Pressbutiken, Tidskriftsbutiken.
Gävle: Alternativboden Lyktan. **Jönköping:** Bokcaféet. **Kalmar:** Bokcafé Arbetarkultur, Bokcafé Gjuteriet.
Karlstad: Karlstad Bokcafé. **Lund:** Tidskriftsbutiken. **Stockholm:** Tidskriftsbutiken. **Södertälje:** Mediett.
Uppsala: Röda Rummet, Uppsala Bokcafé, Wahlbergs Tidningar och Tobak AB.

Vi Mänikor

Linnegatan 21B 413 04 Göteborg